

Univerzita Karlova v Praze

Filozofická fakulta

Ústav románských studií

Diplomová práce

Ing. Barbora Holubová

Valence francouzských adverbii

Valency of French adverbs

Praha 2015

Vedoucí práce: doc. PhDr. Tomáš Duběda, Ph.D.

Poděkování:

Tímto bych ráda poděkovala doc. PhDr. Tomáši Dubědovi, Ph.D. za pevné vedení této diplomové práce, jeho věcné rady i podmětné připomínky. Dále bych zde ráda poděkovala PhDr. Olze Nádvorníkové, Ph.D. za cenné konzultace týkající se práce s korpusy francouzského jazyka. V neposlední řadě také děkuji mé rodině a mým přátelům za neustálé rozptylování mé pozornosti od této práce, což bylo stejně tak důležité, jako jejich podpora.

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů, literatury a dalších odborných zdrojů.

V Praze, dne

[vlastnoruční podpis]

.....

Jméno a příjmení

Abstrakt (česky)

Slovní druh adverbii je ve francouzských gramatikách definován jako značně heterogenní soubor vyznačující se především svojí neměnností a intranzitivitou. Cílem této práce bude studium francouzských valenčních adverbii s předložkovou vazbou, která by měla tvořit takový podsoubor, jež se do určité míry vymyká zavedené gramatické definici. Za tímto účelem bude nejdříve v teoretické části podána definice adverbialní valence spolu s popisem problematiky jejího „dědění“ a „vyhasínání“ po transformaci ze slovního druhu sloves a adjektiv. V experimentální části pak bude daná problematika studována za pomoci dvou korpusů francouzského jazyka *Frantext* a *L'Est Républicain*, které doplní soubor dat získaných preanalýzou elektronické verze slovníku *le Petit Robert*. Tím samým způsobem bude vymezen i soubor valenčních adjektiv a adverbii s předložkovou vazbou *de* za účelem popisu „dědění“ a „vyhasínání“ valence. Tato práce se tak bude zakládat nejenom na teorii obecné jazykovědy a gramatiky, ale také bude vycházet z poznatků matematické a korpusové lingvistiky.

Klíčová slova (česky): valence, adverbia, francouzština, korpusová lingvistika.

Abstract (in English):

French grammars define the word class adverbs as a very heterogeneous set distinguished particularly by its invariability and intransitivity. The aim of this thesis is to study the valency structure of certain French adverbs forming such a subset which to certain extent denies aforesaid definition. Therefore, the definition of adverbial valency and the characteristic of “inheritance“ and “fading“ of adverbial valency potential after a transformation from verbs and adjectives will be given. The outcomes of the theoretical part will then be verified by analysing the data presented in the electronic dictionary *le Petit Robert* completed by qualitative and quantitative analyses based on two written French corpuses: *Frantext* and *L'Est Républicain*. To describe the “inheritance“ and “fading“ of valency potential, the same method will be used to depict the set of the adverbs derived from the adjectives, which take prepositional phrases headed by the preposition *de* as their complement. This work will be based not only on the theory of general linguistics and grammar, but also on the knowledge of mathematical and corpus linguistics.

Klíčová slova (anglicky): valence, adverbs, French, corpus linguistics.

OBSAH

Předmluva	7
1. Úvod.....	8
2. Teoretická část	10
2.1. Gramatika francouzských adverbíí	10
2.1.1. Syntagmatické a syntaktické funkce adverbíí	11
2.1.2. Sémantické vlastnosti adverbíí	13
2.1.3. Adverbia končící na <i>-ment</i>	17
2.2. Valence ve francouzském pojetí	19
2.3. „Dědění“ a „vyhasínání“ valence	22
2.4. Valence francouzských adverbíí	30
2.4.1. Speciální interpretace vztahu uvedeného valenčním adverbíem: paralelní, neparalelní a symetrický vztah	35
2.5. Shrnutí.....	37
3. Praktická část	39
3.1. Cíle práce	39
3.2. Materiál a postup práce	40
3.2.1. Le Petit Robert.....	40
3.2.2. Korpus Frantext	40
3.2.3. Korpus L'Est Républicain	42
3.2.4. Studentovo t-rozdělení – určení spolehlivosti měření	43
4. Výsledky a diskuze	45
4.1. Kvantitativní výzkum	45
4.1.1. Le Petit Robert.....	45
4.1.2. Korpus Frantext	46
4.1.3. Korpus L'Est Républicain	49
4.2. Kvalitativní analýza	51

4.2.1.....	Analýza nejfrekventovanějšího adverbia <i>contrairement à</i>	
4.3.	Dědění a vyhasínání valence souboru adverbíí s předložkovou vazbou <i>de</i>	58
4.4.	Valence adverbíí nezakončených sufixem <i>-ment</i>	61
5.	Závěr	64
Résumé en français		68
Seznam tabulek a obrázků		71
Seznam použité literatury		72

Předmluva

Téma této práce „vykrytalizovalo“ na základě přednášek magisterského studia lingvistického modulu oboru Francouzské filologie. Jistou motivací byla také určitá neprobádanost dané oblasti, kterou většina francouzských gramatik a lingvistických textů opomíjí. Prakticky jediným zdrojem literatury, která se přímo zabývá problematikou valence francouzských adverbíí, jsou práce některých severských lingvistů (zvláštěpak disertační práce A. Skot-Hansen (2009)). Nepřímo se tohoto tématu dotýkají také práce francouzských lingvistů Moliniera a Levriera (2000), Guimiera (1996) a také již klasická práce L. Tesnière (1959; v této práci cit. vyd. 1988) s názvem *Éléments de syntaxe structurale*. V této diplomové práci představuje kniha L. Tesnière zásadní zdroj informací pro teoretický popis valence již na obecné úrovni. Obecný popis a klasifikace slovního druhu adverbíí pak čerpá kromě výše zmíněných prací také ze současných francouzských gramatik: Riegel, Pellat, Rioul (2011), Wilmet (2007), Grevisse a Goosse (2008) apod. Použitá literatura je v práci citována dle aktuální normy ČSN ISO 690.

Z důvodů omezeného rozsahu diplomových prací a omezení vyplývajících z práce s použitými korpusy francouzského jazyka se tato diplomová práce oproti zadání nezabývá studiem konkurenčních prostředků plnících obdobné syntaktické funkce valenčních adverbíí (deadjektivní opisy, předložková syntagmata, participiální konstrukce, gerundiální konstrukce a vedlejší věty). Popis metodologie a kapitol této práce je podán níže v první úvodní kapitole.

1. Úvod

„Il semble que l'on est mis dans les grammaires sous la rubrique « adverbes » tous les mots dont on ne savait que faire. La liste n'en est jamais close, et on n'en donne pas de définition intégrante“ (Pottier, 1962, s. 53).

Kategorie adverbia je známá zejména pro svoji heterogenitu. Ať už je pojednávána z hlediska morfologického, syntaktického nebo sémantického, nelze nalézt v jejím rámci společný jednotící parametr, vzhledem ke kterému bychom se mohli vymezit a uchopit tak celý soubor tohoto slovního druhu (Riegel, Pellat, Rioul, 2011, s. 646). To je pravděpodobně také důvod, proč si tato kategorie získala tolik nelichotivých označení jako třeba „*la classe poubelle*“ (Chervel, 1977, s. 251), „*un pervers polymorphe*“ (Goes, 2005) nebo „*la dernière partie du discours à la propension annexioniste*“ (Wilmet, 2007, s. 458).

Bezesporu má však tato kategorie co nabídnout. Tato práce se bude zabývat konkrétně problematikou valence francouzských adverbíí. Co se do množství nalezených studií a zkratkovitých odkazů týče, zdá se, že této oblasti byla zatím upírána dostatečná dávka pozornosti a dokonce je její existence i některými autory úplně vyloučena: „*La définition morphologique [de l'adverbe] par l'invariabilité est juste mais insuffisante [...] On y ajoute l'intransitivité (l'adverbe n'est pas la tête d'un groupe qui appelle des compléments) [...]*“ (Maingueneau, 1994, s. 55).

Cílem této práce bude tedy zmapovat tuto tak skromně vyšetřenou gramatickou kapitolu. V teoretické části nejdříve přistoupíme k obecnému popisu valence a její extenze na slovní druh adverbíí. Nedílnou součástí bude však nejdříve úvaha nad kategorizací tohoto slovního druhu. Jak již bylo výše zmíněno, tato gramatická kapitola je velmi nejednotná a existuje prakticky tolik náhledů kolik autorů. V příslušných kapitolách budou tedy vybrány a shrnuty nejdůležitější poznatky a přístupy posledních let. Na základě teoretické části tak budou definovány nástroje, kterých budeme využívat v praktické části pro popis vymezené problematiky. Tyto výsledky budou získány experimentálním způsobem za pomoci dostupných korpusů psaného francouzského jazyka. Tato práce tak bude těžit nejenom z teorie obecné jazykovědy a gramatiky, ale také z poznatků matematické a korpusové lingvistiky.

V souvislosti s možnostmi vyhledávání a vyhodnocování výsledků ve zvolených korpusových manažerech bylo v experimentální části třeba danou problematiku

omezit na kategorii adverbíí zakončených sufixem *-ment*. Tím byl získán formálně homogenní soubor slov, který je v práci dále kategorizován a popsán. Jak bude rozebráno dále, valenční adverbia zakončená na *-ment* tvoří celkem pevně uzavřený soubor slov, který se dále pojí s předložkovými syntagmaty a dá se relativně jasným způsobem (na základě vhodně zvolených nástrojů) vymezit na syntaktické i sémantické úrovni. Tato práce ovšem předpokládá, že valence není výhradní záležitostí adverbíí zakončených sufixem *-ment*, ale lze ji nalézt i u adverbíí, která se v tomto morfologicky úzce vymezeném souboru nenalézají. Na základě práce s elektronickou verzí slovníku *le Petit Robert* (1996-1997) bude soubor valenčních adverbíí na *-ment* doplněn v experimentální části o další adverbia splňující vymezenou definici valenčních adverbíí nastavenou v teoretické části diplomové práce.

Tato práce se v neposlední řadě také bude zabývat možnostmi experimentálního získávání dat takto definovaného problému. To zahrnuje práci za pomoci různých korpusů psaného francouzského jazyka a vyhodnocení omezení, které jsou s užitím těchto materiálů spojeny (konkrétněji o cílech diplomové práce viz kap. 3).

2. Teoretická část

2.1. Gramatika francouzských adverbíí

Jak již bylo řečeno v úvodu, je tento slovní druh považován za periferní, což se odráží i ve způsobu jeho definice: „Les adverbes forment une catégorie considérée résiduelle où l'on range traditionnellement les termes invariables qui ne sont ni des prépositions, ni des conjonctions, ni des interjections“ (Riegel, Pellat, Rioul, 2011, s. 646). Fakt, že je tento slovní druh utvořen na základě jisté „vylučovací metody“, lze nalézt i u dalších autorů gramatik a gramatických studií (Wilmet, 2007; Weinrich, 1989; Molinier, Levrier 2000). Jedním z dalších ústředních rysů tohoto slovního druhu je pak také jeho neohebnost, neměnnost. Tento rys spočívá ve stálosti formy adverbia, které se mění jen ve výjimečných případech (vázání, elize, shoda adverbia v rodě a čísle (př: adverbium *tout*)) (Riegel, Pellat, Rioul, 2011, s. 646, 655).

Již výše zmíněná heterogenita adverbíí se tak zakládá spíše na jejich polyfunkčnosti. S tímto pojmem jsou spojeny další dvě zásadní vlastnosti: mají často charakter nepovinného větného doplnění a mohou se vázat prakticky na kterýkoliv z elementů věty nebo na větu samotnou. Právě na úrovni syntagmatických vztahů totiž příslovce dokazují svoji polyfunkčnost - viz případy, kde jedno adverbium podle užití funguje jako modifikátor větného členu, celé výpovědi nebo dokonce i jako samostatná věta jednočlenná.

Mezi určitými typy adverbíí a ostatními větnými elementy lze nalézt funkční ekvivalence: v jistých případech se adverbium má ke slovesu jako přívlástek shodný k podstatnému jménu (*mourir lentement / une mort lente*) nebo nabývá toho samého statusu jako příslovečné určení a vedlejší věta příslovečná (*Demain / après le repas / quand il aura fini travail, il partira – Il partira demain / après le repas / quand il aura fini son travail*) (tamtéž, s. 467; Šabršula, 1986, s. 122).

V následujících podkapitolách vymezíme příslovce vzhledem ke dvěma kritériím: vzhledem k syntagmatickým vztahům i k jejich syntaktickým funkcím a vzhledem k jejich sémantickým vlastnostem. Takto vytvořený rámec pak bude sloužit k popisu experimentálně získaného souboru valenčních adverbíí.

2.1.1. Syntagmatické a syntaktické funkce adverbii

Obecně lze adverbium definovat na základě omezené komutability (viz 1b, 1c) a celkem bohaté kombinability. Adverbium může ko-designovat v synergii se slovesy (1a), adjektivy (1b), jinými adverbii (1c), předložkami (1d), podřadicími spojkami (1e), podstatnými jmény i zájmeny (1f) a dále mohou fungovat i jako elementární větná příslovce na periférii věty (1g) nebo jako spojovací výrazy ustavující poměrně velké množství logicko-sémantických vztahů mezi větou a jejím kontextem (1h) (Šabršula, 1986, s. 122; Riegel, Pellat, Rioul, 2011, s. 647).

- (1a) *Jean comprend vite. La porte s'ouvrit soudainement.*
- (1b) *Jean est très (trop, bien etc.) rapide.*
- (1c) *Jean court moins (plus, trop etc.) vite.*
- (1d) *La voiture juste devant la mienne.*
- (1e) *Il est arrivé précisément quand Paul est parti.*
- (1f) *Même Jean / lui a renoncé. Jean / lui aussi a renoncé.*
- (1g) *Heureusement, il l'a raté. Franchement, tu exagère. Soudain, la porte s'ouvrit.*
- (1h) *P1 – Ensuite P2 – Puis P3 – Enfin / Finalement P4*

Ze syntaktického hlediska se nejčastěji jedná o větné členy (mají ve větě většinou funkci příslovečného určení) a dále o příslovce, které se za větné členy nepovažují (designující afirmaci, negaci, modalitu, stupeň vlastnosti u komparativu, superlativu apod.). Příklad (1g) je ve francouzských gramatikách označován jako „*adverbe de phrase*“ (větné příslovce) či „*adverbe d'énonciation*“, čímž bývá zdůrazněno syntaktické i významové napojení na celou větu. Někdy jsou adverbia tvarově diferencována podle toho, zda determinují sloveso nebo celou větu ((1a,g); př.: *soudainement, soudain*). Zde vidíme, že morfologický faktor často nedovoluje odlišit adverbium od adjektiva (popř. předložky, eventuálně jiného slovního druhu). Syntaktické hledisko pak tedy může pomoci identifikovat adverbium v textu (Šabršula, 1986, s. 122; Riegel, Pellat, Rioul, 2011, s. 647; Guimier, 1996, s. 2-3).

Syntaktická diferenciaci je však dána také slovosledem, intonací a pauzou (tamtéž):

- (2a) *Ce poème n'est pas franchement [= tout à fait] mauvais.*
- (2b) *Pierre a parlé franchement [= de manière franche].*
- (2c) *Franchement [= Pour parler en toute franchise], ce poème n'est pas mauvais.*

Zatímco v (2a) a (2b) příslovce *franchement* je syntagmaticky svázáno s adjektivem a adverbium; v (2c) specifikuje celou větu. Zmíněné příslovce je také ve všech třech případech diferencováno svými sémantickými vlastnostmi (viz hranaté závorky). Jak uvádí Guimier (1996, s. 3), v takovém případě lze hovořit o syntaktické homonymii. Jedná se o případ, kdy jedno příslovce je schopno ve větě nabývat vícera syntaktických funkcí a zastávat vícero syntagmatických vztahů.

Co se týče postavení adverbium ve vztahu k determinovanému elementu, z (1a-h; 2a-c) lze usoudit, že adverbium je poměrně pohyblivý větný člen. Vzhledem k syntaktické funkci daného adverbium je možné vymezit následující obecná pravidla slovosledu adverbií (Šabršula, 1986, s. 123; Riegel, Pellat, Rioul, 2011, s. 648-650):

- Adverbium determinující adjektiva nebo adverbium jsou obvykle v těsné antepozici: *très grand, fort gentil, tout simple, extrêmement vite*.
- Adverbium determinující substantiva/zájmena jsou v antepozici nebo v postpozici: *seulement les femmes/lui* i *les femmes/lui seulement*.
- Adverbium determinující jednoduché sloveso mohou být anteponována (zvláště u krátkých adverbií) i postponována (zvláště u dlouhých adverbií), popř. umístěna až za jeho předmět: *trop travailler; Il relit soigneusement sa copie; Il relit sa copie soigneusement*. V případě složených slovesných forem může být adverbium vloženo mezi pomocné sloveso a minulé příčestí, např. *Il a longuement réfléchi*, nebo postponováno, např. *Il a réfléchi longuement*. Avšak není možné tímto způsobem umístit adverbium času a místa: **Il est hier arrivé; *Il a ici vécu*.
- Adverbium determinující celou větu bývají na jejím začátku, ale mohou být i na jejím konci nebo uprostřed, jsou-li dostatečně vyznačena pauzami a intonací. V tomto případě je pozice adverbium těsně svázána s jeho sémantickou interpretací.

Na základě výše řečeného je patrné, jak složité může být zařadit jedno adverbium užitě ovšem v různých větách, kde může nabývat odlišných syntaktických i syntagmatických funkcí. Kolektiv autorů kolem M. Riegela (2011, s. 648) se k problematice vymezuje následovně: „Comme les emplois des adverbes n'apparaissent pas non plus systématiquement conditionnés par leur forme, on établira leur classement sur leur **propriétés de construction** [...] Chaque adverbe pourra alors être caractérisé par le(s) type(s) de construction où il figure et par les spécificités interprétatives liées à ces positions“. Toto třídění poměrně přehledným způsobem shrnuje výše popsanou problematiku syntagmatických a syntaktických funkcí adverbium:

a) Určitá adverbia mohou fungovat jako **ekvivalenty vět nebo ekvivalenty vedlejších vět** (nebo jako predikativní jádro věty): *Oui / Non / Je crois que oui*. Některá adverbia se mohou v této kategorii nacházet také na základě úplné nebo částečné elipsy zbytku věty: *Certes / Peut-être / Volontiers*.

b) Dále adverbia mohou fungovat ve vztahu ke zbytku věty jako **přísllovečná určení**¹: *Aujourd'hui le théâtre affiche complet; Heureusement (que) Jean n'en sait rien; Franchement, votre argent nous intéresse*.

c) Adverbia jako *est-ce que, quand, comment, où, pourquoi* apod. jsou klasifikována jako **elementy uvozující větu** („élément introducteur d'une phrase“): *Est-ce qu'il est déjà parti?; Comme il est beau*. Do této kategorie lze zařadit i adverbia záporová uvedená kongruenčním záporovým elementem *ne*, které anteponované slovesu spolu s postponovanými příslovci *pas, jamais, plus* atd. tvoří komplexní adverbialní semiony.

d) Poslední kategorií je adverbium **modifikující další větný člen**. Vzhledem k tomuto členu je determinováno postavení adverbia, jeho sémantická kombinabilita a event. i jeho mobilita v rámci věty. Rozlišují se tři velké skupiny těchto „modifikátorů“: adverbium specifikující adjektivum nebo jiné adverbium; adverbium vztahující se k zájmenu, nominálnímu/pronominálnímu syntagmatu nebo vedlejší větě; adverbium modifikující sloveso. Povšimněme si ovšem, že výraz „modifikátor“ zde nabývá celkem širokého významu a v důsledku nepopisuje přesně dané okolnosti. Vchází totiž ve spor s bodem b). Zatímco v případě modifikátoru nominálních syntagmat se lze bavit o jiném větném členu, neshodném přívlastku, v případě modifikátoru přídavných jmen, adverbíí a sloves opět hovoříme o přísllovečném určení. Odlišnost je v kombinabilitě těchto adverbíí: bod b) představuje přísllovečné určení v synergii s celou větou (viz př. (1g)). Jak již bylo dříve uvedeno, v bodě b) se jedná o větná příslovce neboli „*adverbe de phrase*“.

2.1.2. Sémantické vlastnosti adverbíí

Na základě sémantických kritérií třídí adverbia nejvíce autorů gramatik (Wilmet, 2007, s. 460). Podle toho, zda slouží k vyjadřování okolností dějů, stupně vlastnosti či míry předmětů, hodnotí slovesný děj nebo celou výpověď vzhledem ke skutečnosti, lze rozlišovat např. adverbia místa, času, způsobu, afirmativní, záporová atd. Všechny tyto kategorie pojmenovávají různé okolnosti dějů nebo specifické rysy entit designovaných adjektivy, příslovci, slovesy nebo i celými větami. U Palsgrava (1530) nalezneme dvacet čtyři

¹ Zde se jedná o zjevnou terminologickou slabinu v třídění kol. autorů Riegel, Pellat, Rioul. Jedná se spíše o kategorii větných adverbíí.

takovýchto kategorií, u Grevisse (2008) sedm², u Goose (1993) tři³, u Šabršuly (1986) deset⁴ a u Weinricha (1989) sedm⁵ dále podrobněji rozpracovaných do několika podkapitol. Molinier, Levrier (2000) přiděluje každé z možných syntaktických funkcí adverbia další speciální podsystém sémantických kategorií.

Jak bylo zmíněno již výše, každé z adverbii je potenciálně polyfunkční, a tedy i polysémantické. Může se tak zařadit do vícera kategorií najednou podle konkrétního užití. S tímto vědomím kolektiv autorů kolem *Grammaire méthodique du français* (2011, s. 651-655) navrhl „un classement sémantique non pas des adverbes, mais de leurs principaux emplois“. Zde je nutné poznamenat, že toto třídění sice v této publikaci tvoří kapitolu s názvem „L'interprétation sémantique des constructions adverbiales“, ovšem ve svém důsledku čistě sémantické kategorie nezastává. Jedná se o jakési „smíšené“ třídění, odkazující se částečně i na syntaktické třídění vymezené v oddíle 2.1.1. Bylo tak tedy vymezeno šest následujících kategorií:

a) **Adverbia designující míru:** jedná se o specifikaci intenzity vlastnosti denotované adjektivem, adverbium nebo přídavným. Adverbium této kategorie bývá anteponováno, není možné jej vytknout před výpověď (jeden ze způsobů zdůraznění) a je možné jej znegovat: *Il n'est pas trop courageux – *C'est courageux qu'il n'est pas – Il est courageux, mais pas trop.*

b) **Adverbium modifikující kvantitativní vyjádření:** adverbium může upřesnit nebo odstínit výraz, který předchází: *Il y avait à peu près une centaine de personnes; Il me manque juste cent francs.* Slovní spojení *de/en plus, de trop, en moins* etc. jsou postponovány výrazu, ke kterému se váží: *Ça fait cent francs de trop.* Modifikace může mít i argumentační rozměr směřující k příznivému nebo nepříznivému závěru: *Paul est tout juste / à peine arrivé à l'heure.*

c) **Adverbium modifikující slovesný děj:** to nastává, pokud adverbium vyznačuje způsob, jakým se koná děj denotovaný slovesem. Možnost vytvoření parafráze přídavným jménem ukazuje, že se toto adverbium vztahuje k celku [sloveso + jeho předmět]: *Il a séchement répondu à ma lettre – Sa réponse à ma lettre fut sèche.* Operace vytknutí za pomoci *C'est...que*, odpověď na otázku *jak?* a inkluze do oblasti záporu ukazují, že adverbium je součástí výpovědi a tvoří její referenční smysl: *Comment a-t-il répondu à ta lettre? – C'est séchement qu'il a répondu à ma lettre – Il a répondu à ma lettre, mais pas*

² kategorie manière; quantité a intensité; temps; lieu; affirmation; négation; doute

³ kategorie manière; lieu a temps; relation logiques

⁴ kategorie množství, intenzity a míry; číselných adverbii; času a povahy děje; místa; způsobu; modální a dějově modální; afirmativní; záporová a slovesného záporu; tázací a exklamativní

⁵ kategorie d'assertion; de position; de temps; sommaires; de fréquence; de séquence; de qualité

séchement. Charakterizace slovesného děje může mít také kvantifikační ráz: *Il a complètement / entièrement / presque / à moitié vidé la bouteille*. V ustálených slovních spojeních jsou některá adverbia obligatorním doplněním slovesa: *Il va bien/mal; Ça fait mal*.

d) **Adverbium modifikující vztah mezi dvěma elementy věty:** Určitá adverbia mohou modotemporálně nebo aspektuálně modifikovat vztah mezi dvěma větnými členy: *Un homme toujours de bonne humeur; Il est rarement / souvent / parfois ivre*.

e) **Adverbium modifikující celou větu nebo výpověď (větné příslovce):** Pokud se adverbium vztahuje k celé větě, pak zpravidla zastává funkci příslovečného určení. Vzhledem ke zbytku věty se pak může nalézat ve třech kategoriích:

- **„Scénické“ užití:** v tomto případě adverbium dotváří místní a časový rámeček děje, který je denotovaný zbytkem věty: *ici, ailleurs, aujourd'hui* atd. Vykazují vysokou mobilitu v rámci celé věty a nemusí/mohou být tak předmětem negace: *Ici on n'accepte pas les chèques – On n'accepte pas les chèques ici*. Pokud je možné je vytknout před větu a zodpovědět jimi částečnou otázku *kdy/kde?*, jsou součástí celkové výpovědi: *Je terminerai ce chapitre demain*.

- **„Komentář“ věty (predikátu věty):** jedná se o modifikaci oznamovací věty (afirmativní nebo záporové). Predikát je zde chápán jako [sloveso + podmět/předmět]. Tato adverbia designují hodnocení děje jako skutečného, možného, pravděpodobného (tedy hodnotí míru reálnosti děje), např.: *probablement, peut-être, sans doute* apod.; nebo ji hodnotí jako celek, např.: *heureusement, naturellement, paradoxalement* apod. Je možné je parafrázovat vzorci *Que P est Adj / Il est Adj que P*, kdy se z adverbia stává adjektivum jmenného přísudku zbytku věty: *Heureusement, Jean n'est pas venu – Que Jean ne soit pas venu est heureux / Il est heureux que Jean ne soit pas venu*. Ať už zaujímají jakoukoliv pozici ve větě, jsou vždy odděleny pauzou nebo intonační odmlkou, která tak podtrhuje jejich funkci anteponovaného, vmezeřeného nebo postponovaného větného komentáře: *Jean, heureusement, n'est pas venu / Jean n'est pas venu, heureusement*. Protože designují hodnocení dějů odehrávajících se ve zbytku věty, nejsou nikdy součástí primární výpovědi a zůstávají také vždy mimo oblast negace věty.

- **„Komentář“ výpovědi:** vztahuje se nejenom k obsahu věty (co se říká), ale také se vyslovují k výpovědnímu aktu samotnému (čin mluvení): *Franchement [en toute franchise], as-tu lu le livre en entier?; Franchement [pour parler franchement], il a agit comme un tartuffe*. Takto bude adverbium *franchement* jinak interpretováno, pokud bude použito ve větě oznamovací nebo tázací. Zpravidla jsou tato adverbia umístěna na začátku věty, nejsou nikdy součástí primární výpovědi a zůstávají vždy mimo oblast negace věty.

f) **Adverbium vyznačující souhrnný rys věty:** tato adverbia nejsou přímou součástí výpovědního obsahu a často nezastávají zřetelnou syntaktickou funkci, kterou by bylo možné identifikovat na základě struktury věty (Odtud vyplývá také nemožnost jejich zasazení do strukturní analýzy metodou konstituentů nejbližší nižší úrovně (*analyse en constituants immédiats*)). Jedná se o adverbia značící druh/typ věty: tázací (*Est-ce qu'il viendra?*), exklamativní (*Comme il est beau!*), záporové (*Il ne viendra pas.*). Dále jsou to tzv. *adverbes de liaison et de balisage textuel* zajišťující vnitřní koherenci a logickou organizaci textu, např.: *ainsi, aussi, alors, d'abord, ensuite, enfin* apod. V poslední řadě to jsou adverbia, která implikují jistou argumentační orientaci, např.: *déjà* ve větě *Quel est son nom, déjà?* implikuje fakt, že mluvčí již v minulosti danou informací znal, ale z určitých důvodů (zapomnětlivost, nejistota) se na ni ptá znovu.

Všechny výše zmíněné úvahy jak v plánu syntaktickém, tak sémantickém shrnuje Guimier (1996) v jedinou otázku: „*De quoi l'adverbe prédique-t-il quelque chose?*“ Tato otázka je důležitá i pro tuto práci a bude pokládána zvláště při kvalitativním vyhodnocování valenčních adverbii na *-ment*. Guimier (1996, s. 1-7) navrhuje nejdříve obecnou analýzu za pomoci tří dvojic kritérií, které se myšlenkově odráží také ve výše popsaném rozdělení Riegla, Pellata, Rioula (2011).

Guimier se ptá nejdříve po tzv. *incidence* a *portée* adverbia, kde *incidence* značí element, s nímž je adverbium syntakticky svázáno (*support syntaxique*) a *portée* pak element, který je s adverbiem svázán na sémantické úrovni. Např. ve (3a) se *incidence* a *portée* překrývají (adverbium se váže sémanticky i syntakticky ke slovesu), zatímco ve (3b) se nepřekrývají vůbec (adverbium je syntakticky svázáno se slovesem, ale sémanticky s podmětem) a ve (3c) se překrývají částečně (adverbium je svázáno syntakticky se slovesem a sémanticky s podmětem i slovesem).

(3a) *Pierre travaille manuellement.* (= *Pierre fait un travail manuel.*)

(3b) *Pierre travaille jovialement.* (= *Pierre est jovial.*)

(3c) *Pierre travaille minutieusement.* (= *Pierre est minutieux; Le travail de Pierre est minutieux.*)

V syntaktickém plánu Guimier vyděluje adverbia tzv. *intra-prédicatif* od *extra-prédicatif*. V prvním případě je adverbium integrováno přímo do věty (není odděleno ani intonací) a je svázáno se slovesem. V druhém případě adverbium ve větě integrováno není a je svázáno s celou větou (adverbium modifikující větný člen vs. příslovečné určení).

V (ne)poslední řadě Guimier určí, zda se jedná o adverbium tzv. *endophrastique* nebo *exophrastique*. Zde se jedná o rozdíl na sémantické úrovni. Adverbium *endophrastique* je adverbium, které se podílí na konstrukci referenčního smyslu celé věty. Referenční smysl je zde definován jako: „Le sens référentiel est celui par lequel, quand ils sont employés, les signes linguistiques, individuellement ou en combinaison, sont mis en rapport avec des portions du monde réel ou d'un monde imaginaire“. Adverbia klasifikována jako *exophrastiques* jsou externími konstituenty věty, které se nepodílí na jejím referenčním smyslu, ale zachycují stopy vnější intervence mluvčího, který tak komentuje částečně nebo cele výpověď nebo akt, který ji vytváří. Dostáváme tak doplňující informace, které se týkají jednoho nebo vícera elementů výpovědi (adverbium modifikující slovesný děj vs. adverbium modifikující celou větu nebo výpověď; příslovce větné). Pojmy *intra-prédictif*, *extra-prédictif* a *endophrastique*, *exophrastique* se vzájemně mohou kombinovat (viz Tab. 1).

Tab. 1: Rekapitulace fungování adverbii na *-ment* (Guimier, 1996)

Intra-prédictif		Extra-prédictif				
Endophrastique				Exophrastique		
Incidence à l'adjectif	Incidence au verbe	Incidence à la relation sujet-prédict	Incidence à la phrase	Incidence à la phrase ou à une portion de la phrase		
Portée sur adjectif et / ou sur (pro)nom	Portée sur verbe et / ou sur sujet et / ou sur complément	Portée sur sujet et / ou sur prédict	Portée sur sujet et / ou sur phrase	Portée sur le dit: - évaluatifs - assertifs	Portée sur le dire: - conjonctifs - métalinguistiques - paradigmativants	Portée sur la visée de discours: - cadrage - illocutifs

Tato práce ovšem přiznává, že jistá prvotní sémantická analýza ve smyslu Grevisse, Šabršuly či Moliniera na kategorie času, místa, způsobu apod. má pro počáteční přehled a zařazení adverbii svůj význam, i přestože ji *Grammaire méthodique du français* (2011, s. 468) označuje jako „*scolaire*“ a „*moins éclairants*“.

2.1.3. Adverbia končící na *-ment*

Ačkoliv ke konkrétní analýze přistoupíme až v praktické části této práce, již teď lze na obecné úrovni vymezit další řadu rysů, které budou sloužit ke konkrétnímu zařazení jednotlivých příslovcí v rámci studovaného experimentálně získaného souboru.

Již morfologie adverbii zakončených na *-ment* může prozradit mnoho o jejich sémantickém pozadí. Tato adverbia jsou odvozena nejčastěji od ženského rodu adjektiv, ke

kterému je připojena přípona *-ment*. Tato přípona pochází z latinského ablativu *mente* slova *mens*, které značí mysl, úmysl, myšlení, duch. Již klasická práce na téma adverbii Hanse Nilsson-Ehleho (1941, s. 9) přisuzuje adverbii na *-ment* následující význam: „l'action où l'idée verbale“. Sufix *-ment* by měl pak přímo představovat popis/modifikaci děje. Moignet (1961, s. 20) dále rozvíjí tuto myšlenku: „[...] dans chanter fort, c'est le chant, **nominalement évoqué**, qui est déclaré fort. Dans penser fortement, c'est l'activité pensante, **verbalement évoqué** (zvýraznění autorkou práce), qui est déclaré forte, puissant“. Jinými slovy tedy „odmítnutím“ sufixu *-ment*, získáváme ze spojení *chanter fort* „nominální dojem“ (výsledek děje), kde *fort* může být nazíráno skoro jako předmět slovesa. Oproti tomu spojení *penser fortement* je plně vnímáno jako způsob děje denotovaného slovesem (Wilmet, 2007, s. 462). S tímto zcela nesouhlasí jiný severský lingvista Ole Mørdrup (1976), který namítá, že Hans Nilsson-Ehleho studie se zakládá výhradně na sémantickém hledisku, čímž autor opomíjí větná příslovce. Ole Mørdrup pak na základě sémanticko-syntaktických kritérií spočívajících ve dvanácti způsobech parafráze/otázek dokazuje, že adverbia na *-ment* mohou být klasifikována nejen jako adverbia modifikující slovesný děj, ale i jako větná adverbia.

Význam přípony *-ment* je však podle dalších studií dnes již oslaben, přičemž má především funkční vlastnosti: „La syllabe *-ment* elle même n'y possède plus de valeur sémantique spéciale; elle ne joue essentiellement qu'un rôle fonctionnel“ (Nilsson-Ehle, 1941, s. 10); „[...] *-ment*, perdant toute existence comme mot indépendant, devint une sorte de suffixe adverbial qu'il suffit d'ajouter au féminin d'un adjectif pour changer ce dernier en adverbe“ (Darmesteter, 1890, s. 287).

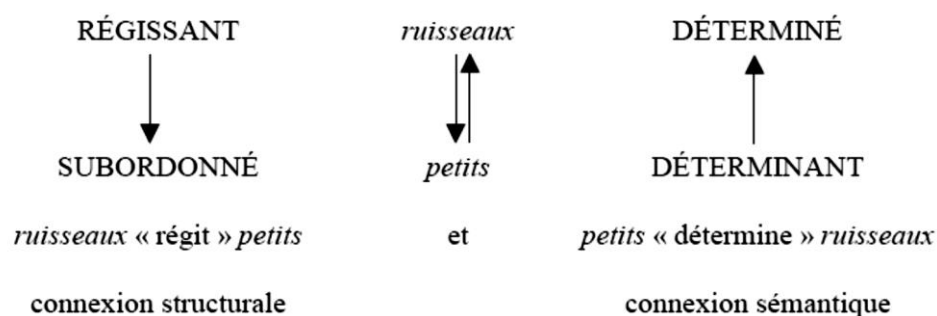
Dalším zdrojem informací o souboru řešených valenčních adverbii na *-ment* pak poskytuje samotné adjektivum (popř. vzácněji podstatné jméno), ze kterého bylo adverbium odvozeno. V další práci se Ole Mørdrup (1976) zabývá vztahem mezi adjektivem a adverbium a dospívá k názoru, že je velmi vzácné, aby se adjektivum a z něho odvozené adverbium velmi lišila. Další severská, byť o mnoho mladší, disertační práce Annemette Skot-Hansen (2009) tato tvrzení empiricky dokazuje na větším souboru valenčních adverbii na *-ment* s předložkou *à*. Podle této autorky při derivaci vzorcem [(adjektivum; f.) + *-ment*] jen velice vzácně dochází k posunu významu mezi původním adjektivem a výsledným adverbium. Přidáním sufixu se tedy dosahuje hlavně „funkční“ změny (4a,b).

- (4a) *Ce document est légèrement postérieur à cette date.*
- (4b) *Lorsqu'une prestation est créée postérieurement à la signature du contrat, son prix est librement fixé au moment de sa création.*

Jak již bylo ovšem naznačeno v úvodu, tato práce zastává názor, že nejenom adverbia zakončená sufixem *-ment* mohou být valenční. Pravděpodobně se bude jednat o početně menší soubor morfologicky nejednotných adverbii, jehož přesná charakterizace bude dalším předmětem experimentální části této práce.

2.2. Valence ve francouzském pojetí

Pojem valence je tradičně ve francouzském pojetí spojován s Lucienem Tesnièreem a jeho knihou *Éléments de syntaxe structurale* (1988; 1. ed. 1959). Ten valenci spojuje s kategorií sloves a v obecnějším plánu pracuje s pojmem *connexion* ve významu syntaktického vztahu. Tento je pak popsán dvěma nukleý: „Le nucléus supérieur est le régissant (support) [řídící člen], le nucléus inférieur, le subordonné (complément) [člen závislý, valenční doplnění] ([] doplněno autorkou práce)“ (Schwischay, 2001, s. 1). Podle autorů *Grammaire méthodique du français* pojem valence spočívá na logických, syntaktických i sémantických základech. Podobně charakterizuje valenci již před nimi také Tesnière: „[...] c'est sur le plan structural que le nucléus supérieur régit le nucléus inférieur ou que le nucléus dépend du nucléus supérieur – sur le plan sémantique, le nucléus inférieur détermine (ou complète) le nucléus supérieur“ (Schwischay, 2001, s. 2). Ačkoliv Tesnière v kapitole 20 *Éléments de syntaxe structurale* důkladně odděluje dvě úrovně analýzy (sémantickou a strukturální) s tím, že jenom strukturální plán náleží do syntaxe, později při popisu elementů na úrovni syntaktického plánu spojuje syntaktické elementy i se sémantickými. To je důvod, proč je Tesnièrovi často vyčítáno: „La syntaxe de T. n'est pas débarassé, malgré la distinction de principe entre le structural et le sémantique, de presupposés sémantiques“ (Ruwet, 1967, s. 228). Nicméně i tato práce těží z náhledu sémantického a nejen čistě syntaktického, neboť věříme, že tyto dva plány se vzájemně dotváří a jsou spolu úzce spojeny. Vše může být následovně ilustrováno na příkladu (*les*) *petits ruisseaux*, kde je znázorněn vztah mezi syntaktickým a sémantickým pozadím při popisu závislosti dvou elementů věty (Obr. 1):

Obr. 1: Znázornění vztahů mezi syntaktickým a sémantickým pozadím při popisu závislosti mezi dvěma elementy věty (Schwischay, 2001, s. 3).

Dvojice *régissant/déterminé* (člen řídicí) a *subordonné/déterminant* (člen závislý) tvoří dohromady *noeud structural*, ve kterém je daná dvojice spojena na základě tzv. *fonction nodale*, která je formálně vyjádřena shodou (kongruencí, fr. *accord*, ev. *concordance*) nebo řízeností (rekce). Člen řídicí a člen závislý pak mohou podle Tesnière tvořit jen slova „plná“ (*mots pleins*), se kterými jsou spojeny jen určité slovní druhy (viz Tab. 2). V opozici k této kategorii slov dále rozlišujeme slova „prázdná“ (*mots vides*), která daný vztah dotváří.

Tab. 2: Mots pleins a mots vides podle Tesnière (1966, s. 53)

Mots pleins	Partie du discours	Mots vides	Partie du discours
substantifs (O)	noms, pronoms	jonctifs (j)	conjonction de coordination
adjectifs (A)	adjectifs	translatifs (t)	conjonction de subordination, préposition, articles
verbes (I)	verbes	indices (i)	(articles), prépositions, pronom conjoints
adverbes (E)	adverbes		

Zatímco řídicí člen je u Tesnière popsán označením slovního druhu (tedy sloveso, podstatné jméno, adjektivum nebo adverbium), závislý člen je přiřazen ke kategorii podle své syntaktické funkce (Tab. 3): aktant je závislý na slovesu, přívlastek (*épithète*) na podstatném jméně apod.

Tab. 3: Závislé členy a syntaktické funkce (Tesnière, 1966)

Subordonné	Fonction syntaxique	
actant	prime actant	sujet
	second actant	complément d'objet direct
	tiers actant	complément d'objet indirect
épithète	complément du nom	
circonstant	complément adverbial (du verbe) complément de l'adjectif complément de l'adverbe	

Je vhodné si povšimnout i faktu, že hranice mezi závislými členy často splývá a mnohdy může být celkem obtížné určit, o jaký závislý člen se jedná. To je hlavně záležitost

týkající se kategorie *actant* a *circonstant*. Toho si Tesnière všímá v kapitole 57 (s. 127). Marianne Hobæk Haff ve svém článku „*Actant circonstanciels et circonstants actanciels – une analyse de la dichotomie*“ (1992) pojednává právě o nemožnosti úplné identifikace některých větných elementů. Haff říká, že existuje jakási „šedá zóna“ mezi *actant* „par excellence“ (přímý předmět) a pravým *circonstant* (např. příslovečné určení místa a času)⁶. V této „šedé zóně“ je pak možné nalézt určité stupně přechodu. Haff mluví o gradaci kategorie *actant* do *circonstant* a naopak. Dle syntaktické pozice (a pomocí testů, které se na danou pozici dotazují) jsme pak schopni zařadit daný větný člen na pomyslnou linii mezi dvěma pevnými body *actant* a *circonstant*. Syntax je v tomto případě obzvláště nápomocná, neboť pokud *actant* definujeme jako element implikovaný významem slovesa, a tudíž s ním pevně spojený, optimální *circonstant* pak bude element, který bude na slovese co nejvíce nezávislý. Příkladem elementů této „šedé zóny“ poté může být celá řada nepřímých předmětů. Například *datif libre* (volný dativ) slovesa *écrire* (*à SN*) by měl být považován za *circonstant*, protože: „On peut écrire sans écrire à quelqu'un.“ Herslund a Sørensen (1985) v tomto případě hovoří o tzv. *valence dérivée*, která značí element, který na první pohled připomíná spíše *actant*: „Autrement dit, quand un verbe comme par exemple *écrire* emprunte le schéma valentiel de *dire*, le syntagme *à SN* reste un *circonstant*, car il n'est pas spécifié par le contenu lexical du verbe. Ce qui caractérise de tels *circonstants*, c'est cependant qu'ils ressemblent à des *actants*“ (Haff, 1992, s. 290). Dále uvidíme, že i samotné valenční adverbium je v závislosti na vztahu ke slovesu možné posunovat po výše zmíněné linii mezi *actant* a *circonstant*.

Éléments de syntaxe structurale (1966) L. Tesnière můžeme úhrnem popsat jako publikaci vymezující základní charakteristiku závislostních vztahů, které mezi sebou mohou navazovat různé větné členy. Tyto vztahy je možné graficky znázornit v diagramu zvaném *stemma*. Samotná problematika valence adverbií bude v této práci popsána dále v samostatné podkapitole jak na základě teorie L. Tesnière, tak i současných gramatických pojednání.

Obecně lze tedy pojem valence definovat jako: „[...] l'aptitude générale de certaines catégories grammaticales centrales, fonctionnant comme catégories têtes dans l'architecture de la phrase (telles que le verbe, mais aussi dans l'adjectif et le nom [a také adverbium] (pozn. autorky práce)), à imposer à leur entourage des configurations syntaxiques bien déterminés“ (Riegel, Pellat, Rioul, 2011, s. 234). Ze syntaktického hlediska často mluvíme o

⁶ Zde si ovšem dovolíme s M. H. Haff nesouhlasit. Jak bude uvedeno dále, je možné jistá adverbia, která by mohla být v prvním plánu definována jako příslovečná určení místa nebo času, v závislosti na určitých slovesech nakonec klasifikovat jako obligatorní valenční doplnění oněch sloves, tj. klasifikovat je jako *actant*.

valenci predikátorů (**přísudková valence**), kdy participanty, implikované ve významech tříd predikátorů, se promítají v gramatické stavbě věty jako konstitutivní syntaktické pozice (konstitutivní větné členy) (Grepl a kol. 2008, s. 386). Vedle valence přísudkové je také rozlišována i **valence nepřísudková**, která je spojena s ostatními větnými členy netvořícími základní větnou strukturu: podstatná jména, adjektiva, adverbia nebo slovesa užitá v jiné větněčlenské pozici než v přísudku. Valence může být realizována **obligatorně** (*La mère a préparé le dîner.*) nebo být realizována nemusí, v tom případě se hovoří o **valenci potenciální** (*La mère a cuisiné (le brocoli).*). V některých případech mohou věty obsahovat také větné členy, které valenčním potenciálem přísudkových ani nepřísudkových výrazů nejsou (*Hier, le recteur a décidé de partir.*). Takové větné členy jsou členy nekonstitutivními a nazýváme je **fakultativními doplněními** (tamtéž, s. 386; Šabršula, 1986, s. 330).

2.3. „Dědění“ a „vyhasínání“ valence

Je nutné si povšimnout, že Tesnière explicitně vyjímá pojem valence z množiny *connexion* a dává jí speciální význam. Zatímco *connexion* je obecnější pojem značící: „Les connexion structurales établissent entre les mots des rapports de dépendance.“ (Tesnière, 1988, s. 13); pojem *valence* je potom konkrétní pojmenování *connexion*, které souvisí se slovním druhem sloves: „Le nombre de crochets que présente un verbe et par conséquent le nombre d’actants qu’il est susceptible de régir, constitue ce que nous appellerons la valence du verbe“ (tamtéž, s. 238). To samé nalzáme později i u André Martineta (1985, s. 182): „Le terme de valence est fréquemment utilisé pour désigner l’ensemble des fonctions spécifiques d’un verbe“. Nicméně v průběhu let se pojem valence rozšířil i na ostatní slovní druhy řídicích členů, tj. na substantiva, adjektiva a adverbia (jak ilustruje mimo jiné definice valence podaná kol. Riegel, Pellat, Rioul v předešlém odstavci).

Touto úvahou bychom chtěli zdůraznit fakt, že valence slovesa je v jistém smyslu nadřazena ostatním slovním druhům s možností působit jako řídicí člen. Tesnière v kapitole 3 (1988, s. 14) mluví o určité „hiérarchie des noeuds“, tzn. hierarchii slovních druhů řídicích členů, kde dle Tesnière je sloveso prvním a vedoucím slovním druhem: „Le noeud des noeud est généralement un noeud verbal [...] Il est au centre de la phrase, dont il assure l’unité structurale en en nouant les divers éléments en un seul faisceau. Il s’identifie avec la phrase“ (tamtéž, s. 15).

Jedním z výjimečných vlastností sloves je, že se vyznačují schopností vázat všechny ostatní *mots pleins* (slovní druhy ostatních řídicích členů): substantiva (ke slovesu v pozici

actant), adverbia (circonstant) a popř. i adjektiva (v rámci přísudku jmenného se sponou). Oproti tomu třeba adjektivum je už v hierarchii slovních uzlů níže a jako řídicí člen je vazbou omezeno jen na slovní druh adverbíí (popř. jiných adjektiv): „Au fur et à mesure que l'on descend dans la hirarchie des noeuds, le nombre des espèces possibles de subordinnés va en diminuant. L'adjectif n'a guère comme subordinnés possible que l'adverbe. Les développemets possibles du noeud adjectival sont donc assez restreints“ (tamtéž, s. 181). Adverbium, které je v hierarchii postaveno nejniže, pak nemá jinou možnost než se v řídicí pozici pojit jen s dalšími adverbii.

Nejen podle Tesnière však existuje jistý zvláštní soubor adjektiv i adverbíí, která se mohou vázat i s předložkovými syntagmaty (jak bude rozebráno dále v odd. 2.4), přičemž adverbium má tuto možnost jen v případě, že je derivováno z adjektiva s tímto potenciálem: „Si l'on abaisse d'un degré, pour en faire des adverbes, les adjectifs ayant eux-mêmes pour subordinnés des groupes adverbiaux introduits par des prépositions, ces groupes adverbiaux subsistent comme compléments possibles des adverbes dérivés de ces adjectifs“ (tamtéž, s. 187). Podobně jako adverbium „zdědilo“ schopnost přijímat předložkové syntagma po transformaci z adjektiva, adjektivum zdědilo tento rys po transformaci ze slovesa s nepřímým předmětem (předložkovým syntagmatem)⁷.

Narážíme tak tedy na fakt, že nejenže substantiva, adjektiva a adverbia mají valenci sekundárně, ale nabývají ji díky transformacím vycházejících z v hierarchii předcházejícího slovního druhu řídicích členů vedoucímu až ke slovesu. Možnost „dědit“ schopnost valence ovšem není univerzální, čímž se dostáváme k pojmu „vyhasínání“ valence (Obr. 2).

SUBSTANTIVUM ← **SLOVESO** → ADJEKTIVUM → ADVERBIUM

Obr. 2.: Znázornění směru „dědění“ a „vyhasínání“ valence.

Lze předpokládat existenci celkem početného souboru sloves pojících se s nepřímým předmětem, a to za užití různých předložkových vazeb. Transformací těchto sloves v adjektiva dojdeme však již k menšímu souboru adjektiv s předložkovou vazbou (5a). Další transformací těchto adjektiv o stupeň dále, tedy transformací na adverbium s předložkovou vazbou za pomoci sufixu *-ment*, se dostaneme už k výrazně zmenšené množině slov (5b). Dochází tak tedy k postupnému vyhasínání valenčního potenciálu slovesa. V mnohých

⁷ Tato studie předpokládá, že adjektiva jako např. *antérieur à*, kterému nepředchází transformační sloveso, mají svoji dynamickou slovesnou podobu v přísudku jmenném se sponou: *Ce contrat est antérieur à l'autre*.

případech nejenže nelze vytvořit adverbium s předložkovou vazbou, ale ani adverbium bez předložkové vazby (5c).

- (5a) *Essayer de* → **Essayant de* (*ve smyslu *adjectif verbal*)
Dépendre de → (In)*dépendant de*
Habituer à → *Habituel à*
Associer à → *Associable à*
- (5b) *Dépendre de* → (In)*dépendant de* → *Indépendamment de* / *Indépendamment*
- (5c) *Habituer à* → *Habituel à* → **Habituellement à* / *Habituellement*
Associer à → *Associable à* → **Associablement à* / **Associablement*

Studiem vyhasínání valence se na příkladu adverbii končících na -ment s předložkovou vazbou *à* zabývala disertační práce Annemette Skot-Hansen (2009). V jedné z částí této práce se autorka věnuje charakterizaci povahy adjektiv, po kterých adverbia derivovaná za pomoci sufixu *-ment* dědí dané předložkové syntagma. Skot-Hansen nejdříve vyděluje tři skupiny valenčních adjektiv s předložkovými syntagmaty, a to na základě obecné sémantiky vztahu, který závislý člen adjektiva po předložce zaujímá vůči řídicímu členu onoho adjektiva:

1) **Geometrický vztah:** např. adjektiva *antérieur à*, *perpendiculaire à*, *voisin à*. Geometrie je zde míněna ve smyslu slovníkové definice tohoto slova: „Geometry is a math major area that is about objects and surfaces properties. It describes the position, movement, and shapes of the physical world“ (Garde, 1999). Tímto je myšleno, že vztah mezi řídicím členem adjektiva (podstatné jméno ve funkci podmětu nebo předmětu) a závislým členem adjektiva (předložkové syntagma) je možné spočítat, přesně určit, přesvědčit se o něm zrakem nebo ho vyjádřit matematickým vztahem (platí především pro sémantickou kategorii důsledku (*conséquent à*, *consécutif à* etc.); je zde možné hovořit také o myšlenkové extenzi geometrických vztahů). Skoro všechna z těchto adjektiv je možné převést pomocí sufixu *-ment* na adverbium zachovávající valenční potenciál adjektiva (6).

- (6) *Il y avait aussi un autre divan, perpendiculaire au premier. Un autre divan était placé perpendiculairement au premier.*
→ *[un autre divan] est déclaré [PERPENDICULAIRE] [au premier].*
→ *[placer + un autre divan] est déclarée [PERPENDICULAIREMENT] [au premier]*

2) **Geometricko-psychologický vztah:** např. adjektiva *commun à, comparable à, égal à*. V případě těchto adjektiv a vztahů, které uvozují mezi danými elementy věty, se jedná o metaforickou extenzi geometrického vztahu skupiny 1. Jedná se zejména o extenzi kategorie místa v kategorii času (např. *inférieurement à, ultérieurement à*) a tzv. kategorie shody⁸, neboť: „Spatial expressions serve as structural templates, as it were, for other expressions. [...] It is incontrovertible that temporal expressions are patently derived from locative expressions. [...] Much of what is commonly thought of as being metaphorical in the use of the language can be brought within the scope of the thesis of localism“ (Lyons, 1977, s. 720). Z většiny těchto adjektiv je možné derivovat adverbia na *-ment*, z nichž menší počet dále zachovává valenci daného adjektiva.

3) **Psychologický vztah:** např. adjektivum *agréable à, fatal à, intolérable à*. V tomto případě je vztah mezi řídicím členem adjektiva a jeho závislým členem čistě abstraktní, zachycující pocit nebo vlastnost, vztah nezměřitelný ani okem pozorovatelný. O málo více než polovina těchto adjektiv může být transformována za pomoci sufixu *-ment* na slovní druh adverbia. Žádné z těchto adverbíí ale nezachovává valenci výchozího adjektiva.

V tabulkách 4.a., 4.b. a 4.c. jsou rozepsány příslušné skupiny 1, 2 a 3, tak jak jsou uvedeny v práci Skot-Hansen (2009). K příslušnému adjektivu s předložkovou vazbou *à* je uvedeno nejdříve derivované adverbium na *-ment* (pokud nelze, označeno -) a následně adverbium s předložkovou vazbou *à* (pokud nelze, označeno -).

Tab. 4.a.: Skupina 1 – GEOMETRICKÝ VZTAH

Valenční adjektivum	Adverbium	Valenční adverbium
<i>adjacent à</i>	-	-
<i>antérieur à</i>	<i>antérieurement</i>	<i>antérieurement à</i>
<i>concurrent à</i>	<i>concurrentement</i>	<i>concurrentement à</i>
<i>conforme à</i>	<i>conformément</i>	<i>conformément à</i>
<i>consécutif à</i>	<i>consécutivement</i>	<i>consécutivement à</i>
<i>conséquent à</i>	<i>conséquemment</i>	<i>conséquemment à</i>
<i>extérieur à</i>	<i>extérieurement</i>	<i>extérieurement à</i>
<i>hyperonyme à</i>	-	-
<i>inférieur à</i>	<i>inférieurement</i>	<i>inférieurement à</i>
<i>perpendiculaire à</i>	<i>perpendiculairement</i>	<i>perpendiculairement à</i>
<i>parallèle à</i>	<i>parallèlement</i>	<i>parallèlement à</i>
<i>postérieur à</i>	<i>postérieurement</i>	<i>postérieurement à</i>

⁸ Je definována v experimentální části této diplomové práce jako kategorie adverbia „*égaliseurs, transitionnels* nebo *adversatifs*“.

<i>préalable à</i>	<i>préalablement</i>	<i>préalablement à</i>
<i>proche à</i>	-	-
<i>proportionnel à</i>	<i>proportionnellement</i>	<i>proportionnellement à</i>
<i>simultané à</i>	<i>simultanément</i>	<i>simultanément à</i>
<i>sous-jacent à</i>	-	-
<i>supérieur à</i>	<i>supérieurement</i>	<i>supérieurement à</i>
<i>ultérieur à</i>	<i>ultérieurement</i>	<i>ultérieurement à</i>
<i>voisin à</i>	-	-
<i>subséquent à</i>	<i>subséquemment</i>	<i>subséquemment à</i>

Tab. 4.b.: Skupina 2 - GEOMETRICKO-PSYCHOLOGICKÝ VZTAH

Valenční adjektivum	Adverbium	Valenční adverbium
<i>accessible à</i>	-	-
<i>adéquat à</i>	-	-
<i>associable à</i>	-	-
<i>commun à</i>	<i>communément</i>	-
<i>comparable à</i>	<i>comparablement</i>	<i>comparablement à</i>
<i>comparatif à</i>	<i>comparativement</i>	<i>comparativement à</i>
<i>consubstantiel à</i>	-	-
<i>contraire à</i>	<i>contrairement</i>	<i>contrairement à</i>
<i>coréférent à</i>	-	-
<i>coréférentiel à</i>	-	-
<i>coutumier à</i>	-	-
<i>égal à</i>	<i>également</i>	-
<i>équivalent à</i>	-	-
<i>essentiel à</i>	<i>essentiellement</i>	-
<i>familier à</i>	<i>familièrement</i>	-
<i>habituel à</i>	<i>habituellement</i>	-
<i>inaccessible à</i>	-	-
<i>inverse à</i>	<i>inversement</i>	<i>inversement à</i>
<i>nécessaire à</i>	<i>nécessairement</i>	-
<i>pareil à</i>	<i>pareillement</i>	<i>pareillement à</i>
<i>particulier à</i>	<i>particulièrement</i>	-
<i>personnel à</i>	<i>personnellement</i>	-
<i>propre à</i>	<i>proprement</i>	-
<i>rituel à</i>	-	-
<i>semblable à</i>	<i>semblablement</i>	<i>semblablement à</i>
<i>spécifique à</i>	<i>spécifiquement</i>	-
<i>substituable à</i>	-	-

Tab. 4.c.: Skupina 3 – PSYCHOLOGICKÝ VZTAH

Valenční adjektivum	Adverbium	Valenční adverbium
<i>acceptable à</i>	<i>acceptablement</i>	-
<i>(des)agréable à</i>	<i>(des)agréablement</i>	-
<i>aimable à</i>	<i>aimablement</i>	-
<i>aisé à</i>	<i>aisément</i>	-
<i>antipathique à</i>	<i>antipathiquement</i>	-
<i>bénéfique à</i>	-	-
<i>bienveillant à</i>	<i>bienveillamment</i>	-
<i>bon à</i>	<i>bonnement</i>	-
<i>cher à</i>	<i>chèrement</i>	-
<i>clair à</i>	<i>clairement</i>	-
<i>commode à</i>	<i>commodément</i>	-
<i>compréhensible à</i>	-	-
<i>consolateur à</i>	-	-
<i>cruel à</i>	<i>cruellement</i>	-
<i>difficile à</i>	<i>difficilement</i>	-
<i>douloureux à</i>	<i>douloureusement</i>	-
<i>doux à</i>	<i>doucement</i>	-
<i>dur à</i>	<i>durement</i>	-
<i>facile à</i>	<i>facilement</i>	-
<i>fatal à</i>	<i>fatalement</i>	-
<i>funeste à</i>	-	-
<i>généreux à</i>	<i>généreusement</i>	-
<i>impénétrable à</i>	-	-
<i>important à</i>	-	-
<i>impossible à</i>	-	-
<i>impur à</i>	-	-
<i>incompréhensible à</i>	-	-
<i>inconnu à</i>	-	-
<i>ingrat à</i>	-	-
<i>insoutenable à</i>	-	-
<i>insupportable à</i>	-	-
<i>intolérable à</i>	-	-
<i>inutile à</i>	<i>inutilement</i>	-
<i>lourd à</i>	<i>lourdement</i>	-
<i>naturel à</i>	<i>naturellement</i>	-
<i>néfaste à</i>	-	-
<i>nuisible à</i>	-	-

<i>odieux à</i>	-	-
<i>pénible à</i>	<i>péniblement</i>	-
<i>précieux à</i>	<i>précieusement</i>	-
<i>préjudiciable à</i>	-	-
<i>profitable à</i>	-	-
<i>reconnaissant à</i>	-	-
<i>salutaire à</i>	-	-
<i>sympathique à</i>	-	-
<i>utile à</i>	<i>utilement</i>	-

Důvodem tak diametrálního rozdílu mezi skupinou 1 a 3 je nejenom sémantické, ale i syntaktické hledisko. Podívejme se blíže, jakým způsobem adjektiva skupiny 1 a 3 vystupují a působí v roli řídicího i závislého členu.

Zatímco adjektiva 1. skupiny, tedy adjektiva uvozující geometrický vztah mezi jejich řídicím a závislým členem, fungují v synergii prakticky vždy s neživotnými objekty, u 3. skupiny (uvozující vztah psychologický) jsou to pak životné entity – osoba, skupina osob. Jak již bylo zmíněno výše, geometrický vztah 1. skupiny je definován jako vztah měřitelný, počítatelný či vyjádřitelný matematickým vztahem. Oproti tomu vztah psychologický skupiny 3 je čistě abstraktní neměřitelnou záležitostí. V neposlední řadě si povšimněme důležitého rozdílu: Zatímco adjektiva 1. skupiny mají obvykle valenční doplnění povinné (i když jeho nevyjádřená pozice je také možná; ovšem nikdy ne u *perpendiculaire à* a *proportionnel à*), u 3. skupiny adjektiv bývá valenční doplnění spíše nevyjádřené (Skot-Hansen, 2009, s. 53). Všimněme si také, že valenční doplnění 1. skupiny má spíše význam lokativu⁹ a valenční doplnění 3. skupiny význam dativu¹⁰.

Všechny výše zmíněné vlastnosti jsou ilustrovány příklady (7a-d, 8a-d).

- (7a) *Les couleurs chaudes (rouge et orange) représentent ce qui est antérieur / antérieur [à x].*
- (b) *Son placenta est antérieur / antérieur [à l'utérus].*
- (c) *Si l'isolant est extérieur / extérieur [au mur/bois], le monomur stockera une bonne quantité d'énergie.*
- (d) *Même si le paiement est ultérieur / ultérieur [à la livraison] [...].*

⁹ Pád vyjadřující místní vztahy na otázku kde (Internetová jazyková příručka: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>).

¹⁰ Pád nepřímého (druhého, osobního), řídč. přímého předmětu; třetí pád (na otázku komu, čemu) (Internetová jazyková příručka: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>).

- (8a) *Comme c'est aimable / aimable [à nous tous]!*
- (b) *Un accueil en musique, c'est agréable / agréable [à moi].*
- (c) *L'aide aux banques est utile / utile [à tout le monde] si elle permet d'entrer au capital.*
- (d) *A l'image de sa consœur BNP Paribas il y a deux semaines, la Société Générale a surpris agréablement * [aux/pour les actionnaires] les marchés en dévoilant des profits trimestriels en nette hausse.*

Fakt, že skupina 1 uvozuje mezi řídicím a závislým členem adjektiva geometrický vztah, se projevuje v charakteru závislého členu (valenčního doplnění). V případě (7a-d) je vidět, že tento člen je dost specifický, konkrétní (*l'utérus, le mur, la livraison*). I když tento člen není vyjádřen, je ve výpovědi intuitivně cítěn a je pro ni důležitým parametrem. Psychologický vztah skupiny 3 mezi členem řídicím a závislým valenčního adjektiva nabývá takové abstrakce, že závislý člen nemusí být vůbec vyjádřen a dosahuje značně nespécifikovatelného rozměru (*tout le monde, tous*) (8a-c). Jinými slovy věty (*L'aide aux banques est utile si elle permet d'entrer au capital; L'aide aux banques est utile à tout le monde si elle permet d'entrer au capital*) jsou významově prakticky stejné (Skot-Hansen, 2009, s. 54). Důvod, proč adverbium skupiny 1 dědí valenci adjektiva, zatímco adverbium skupiny 3 ne, tkví dle Skot-Hansen právě ve faktu, že vztah mezi řídicím a závislým členem adjektiva 3. skupiny dosahuje tak velké míry abstrakce. Derivované adverbium pak „nemá sílu“ pojit predikát (svůj řídicí člen) se svým potenciálním valenčním doplněním (8d, 9a,b). Daný slovesný děj může být maximálně popsán transformovaným adverbium na -ment [*chanter agréablement / travailler utilement*] (8d,9a,b).

- (9a) *Cela lui est agréable. Sa chante est agréable à sa femme.*
 → **Il chante agréablement à sa femme. / Il chante agréablement.*
- (9b) *Cela est utile au projet.*
 → **Il travaille utilement au projet. / Il travaille utilement.*

Spojení, které mezi svým řídicím a závislým členem ustavuje adjektivum 1. skupiny, je oproti předchozím příkladům velmi silné. Tento vztah je silně svázán se samotným slovesným dějem. Toto přebírá i derivované adverbium, čímž získává možnost rozvíjet svůj valenční potenciál (10a, b).

- (10a) *La rue est perpendiculaire à la banque.*
 → *La rue court perpendiculairement à la banque.*
- (10b) *L'Union a créé cette prestation postérieurement à la signature du contrat.*
 → *Une prestation est créée postérieurement à la signature du contrat.*

Je třeba doplnit výše podané vysvětlení A. Skot-Hansen (2009) o jeden důležitý, zatím nezmiňovaný rys souboru valenčních adjektiv, která svůj valenční potenciál zachovávají i po transformaci do adverbia s příponou *-ment*. Jedná se o adjektiva relačního charakteru (vztahová) na rozdíl od souboru adjektiv skupiny 3, která jsou klasifikována jako adjektiva kvalitativní (jakostní). To lze dokázat sadou následujících testů: daná relační valenční adjektiva nejsou stupňovatelná oproti těm kvalitativním (**la rue plus perpendiculaire à la banque / *une prestation trop postérieur à la signature du contrat VS le travail moins utile à notre projet*), k relačním valenčním adjektivům není možné utvořit korespondující podstatné jméno (**la perpendicularité à la banque / *la postériorité à la signature VS l'utilité à notre projet*), relační valenční adjektiva není možné užít jako přívlastek neshodný po předložce *de* v pronominální konstrukci (**quelqu'un / personne / quelque chose / rien de perpendiculaire VS quelqu'un / personne / quelque chose / rien d'utile*) etc. (Riegel, Pellet, Rioul, 2009, s. 615-616, 633-634).

Abychom ověřili závěry Skot-Hansen (2009), přistoupíme v experimentální části k podobné studii souboru valenčních adjektiv a z nich transformovaných adverbii na *-ment* pojících se s předložkovou vazbou *de*.

2.4. Valence francouzských adverbii

Přejdeme ke konkrétnímu popisu valence francouzských adverbii. Jak již bylo řečeno výše, slovní druh adverbii je podle Tesnière schopen působit jako řídicí člen (*régissant/déterminé*) a tím k sobě vázat jistý počet syntaktických pozic, determinovaný počtem a povahou sémantických participantů, a to v jistých podobách obsažitelných primárně jistými výrazy (větnými nebo nevětnými). Tesnière (1966, s. 186-187) vymezuje tzv. *noeud adverbial*, které se sestává právě z adverbia v roli řídicího členu a příslušného členu závislého, který je z podstaty své syntaktické funkce definovaný jako *complément d'adverbe*. Protože *noeud adverbial* se ve valenční hierarchii nalézá nejnižší (až po slovese a přídavném jménu), nemá jinou možnost než se ve funkci *adverbe régissant* spojovat s dalším

adverbiem (dokonce i vícero adverbii za sebou, viz př. (11a)). Tesnière ale uvádí také jistý výjimečný případ, kdy se adverbium jako řídicí člen pojí s předložkovými syntagmaty (*indépendemment de, proportionnellement à* etc.) ve větné i nevětné podobě (5b (nominální syntagma), c (větná struktura)).

(11a) *très bien, fort aimablement, relativement très facilement* apod.

(11b) *assez d'argent; Vous serez rémunéré proportionnellement à votre travail.*

(11c) *Contrairement à ce qu'on a dit, il ne m'a pas fait de révélations.*

Také další autoři si povšimnuli tohoto zvláštního souboru adverbii: „Quelques adverbes se construisent avec un complément prépositionnel introduit par *à* ou *de* : *parallèlement au mur - contrairement / conformément à vos instructions – indépendamment de ces circonstances.*“ (Riegel, Pellat, Rioul, 2011, s. 659); to samé vymezuje Molinier, Levrier (2000, s. 23) takto: „On classe parmi les adverbes de formes qui comme les prépositions régissent un complément, effaçable ou non (*conformément à N, contrairement à N, conséquemment à N, parallèlement à N, à l'inverse de N, etc.*)“.

Takovýto soubor adverbii je ústředním tématem této práce – jedná se o valenční adverbia, která disponují jistým valenčním potenciálem, tj. vystupují jako řídicí člen v synergii s předložkovým syntagmatem, přičemž u řady výrazů je vyjádření těchto participantů ve valenční pozici nutné (nicméně v jistých případech daný participant může být i nevyjádřen). Jen samotná schopnost kupit na sebe další adverbia tedy nestačí, abychom adverbium považovali za valenční (11a). Valenční doplnění adverbia by mělo mít podobu předložkového syntagma a mělo by být pro adverbium, stejně jako pro zbytek věty, nezbytné (ovšem existují i případy potenciální nerealizované valence, viz dále). Předložky v tomto případě zastávají gramatickou rekční funkci, která uvozuje vazbu k řídicímu členu. Gramatiky také často toto spojení adverbia a předložky klasifikují jako „*locution adverbiale*“ (adverbiální syntagma) nebo „*locution prépositionnelle*“ analogicky k ekvivalentnímu schématu: *J'ai agi conformément à / selon vos instructions* (Riegel, Pellat, Rioul, 2011, s. 659).

V příkladu (11b) zřetelně vidíme, že adverbium *proportionnellement* zastává jak funkci řídicího členu, tak členu závislého: *proportionnellement* závisí na [*serez rémunéré*] a participant [*à votre travail*] na druhou stranu závisí na *proportionnellement* (Tesnière, 1966, s. 187). Jednou ze základních charakteristik valenčního adverbia je tak pravovalenční vazba s předložkovým syntagmatem. Dále by toto předložkové syntagma mělo zároveň být

významově svázáno se členem, na kterém valenční adverbium ve větě závisí (Molinier, Levrier 2000, s. 56).

Valenční adverbium tedy slouží jako spojovací článek mezi jedním z elementů věty nebo větou celou a předložkovým syntagmatem nacházejícím se napravo od něj. Z tohoto faktu vyplývají i jisté syntaktické restriktce. Obecně může adverbium bez předložkové vazby záviset na různých elementech věty (kombinabilita s podstatným jménem, slovesem, adjektivem atd.), jak bylo popsáno již v oddíle 2.1.1. Na následujících příkladech (12a-d) (Skot-Hansen, 2009, s. 89) lze ukázat, jak je nutné omezit parametry kombinability (Guimier: syntakticky *incidence* a sémanticky *portée*), aby adverbium s předložkovou vazbou mohlo realizovat svůj valenční potenciál. V každém z příkladů (12a-d) je adverbium svázáno s jiným větným členem.

(12a) *Une prestation est créée postérieurement à la signature du contrat.*

(12b) *Cette caractéristique garantit des conditions nettes et hygiéniques et conséquemment saines dans les chambres.*

(12c) *[...] puisque'il semble caractéristique de la politique de l'UE d'être inversement proportionnellement conforme à la volonté du peuple.*

(12d) *Signé en bas à gauche et postérieurement daté: Claude Monet 72.*

V (12a) je adverbium závislé na predikátu a zároveň je řídicím členem předložkového syntagmatu napravo (*incidence*: sloveso, *portée*: predikát¹¹, předložkové syntagma). V příkladech (12b-d) je adverbium těsně svázáno (*incidence* i *portée*) s adjektivem (12b), adverbium (12c) a přičestím minulým (12d). Těsné spojení (12b-d; 13a) v rámci syntagmatu dvou větných členů zabraňuje adverbium v rozvinutí jeho valenčního potenciálu, protože nejsme schopni vložit valenční doplnění adverbia (předložkové syntagma) mezi tak těsně spojené větné elementy. Aby valenční adverbium mohlo plně rozvinout svůj valenční potenciál, je nutné větu přeorganizovat (13b). Tato reorganizace s sebou nese i jistý posun významu, protože se adverbium bude tentokrát odkazovat k predikátu (slovesnému ději) nebo výpovědi a ne jenom k jednomu větnému členu.

(13) *Signé en bas à gauche et postérieurement daté : Claude Monet 72.*

*a → *Signé en bas à gauche et postérieurement [à x] daté : Claude Monet 72.*

b → Signé en bas à gauche et daté [postérieurement à la signature]: Claude Monet 72.

¹¹ Dvojice sloveso – podmět.

Valenčnímu adverbium s předložkovou vazbou tedy musí být dopřán dostatečný „prostor“, aby mohlo realizovat svůj valenční potenciál. Jinými slovy takto definované valenční adverbium nemůže fungovat jako anteponovaný modifikátor větného členu (nominálních syntagmat, adjektiva, příčestí minulého). Pak ostatně nesplňuje ani podmínku napojení na predikát nebo větu (nevystupuje jako řídicí člen, ale jen jako závislý člen).

Valenční doplnění adverbia je pak realizováno těsně napravo (incidence i portée: adverbium) bez možnosti volného přesouvání. Zatímco tedy samotné adverbium může být spojeno se slovesem, realizováno na úrovni celé věty (14a), nebo v rámci pevného syntagmatického spojení (14b; pak adverbium není dán prostor k rozvinutí valence), doplnění valenčního adverbia (14a; rámeček) funguje jen v těsném syntagmatickém spojení po předložce napravo od adverbia (je s ním syntakticky spojeno) a nemůže se vzhledem k adverbium volně pohybovat nebo být od něj vzdáleno přes jiný větný člen.

- (14a) *La rue court parallèlement à la Seine.*
 (adverbium - incidence: sloveso; portée: *La rue + courir, à la Seine*)
 (předložkové syntagma - incidence: *parallèlement*; portée: *parallèlement*)

- (14b) *Que le texte original soit parallèlement accessible en fac-similé donne une certaine liberté à la modernisation du texte.*
 (adverbium - incidence: *accessible*; portée: *accessible*)
 (předložkové syntagma : nemožné realizovat)

Co se týče syntaktické a sémantické realizace valenčního adverbia s předložkovou vazbou, můžeme vydělit tři druhy adverbia pojícího se s předložkovým syntagmatem (Skot-Hansen, 2009):

- 1) **Modifikátor slovesného děje, kdy adverbiální syntagma je součástí přísudkové valence:**

- (15a) *La rue court parallèlement à la Seine. → **La rue court.**

Adverbiální syntagma [*parallèlement à la Seine*] představuje v tomto případě povinné valenční doplnění predikátu (dle Tesnière *actant*) a je integrováno do věty (intra-prédicatif) a je součástí referenčního smyslu výpovědi (endophrastique). Dle Guimiera se dále konkrétněji jedná o adverbium s incidence na slovese a portée na predikátu (sloveso + podmět : *La rue est parallèle à la Seine.* ; [*La rue + courir*] *est déclarée [PARALLELEMENT] [à la Seine]*).

2) **Adverbiální syntagma jako součást referenčního smyslu výpovědi:**

- (15b) *Il a présenté des symptômes antérieurement à l'absorption du gaz.*
Parallèlement à ses activités de concertiste, TM enseigne le clavecin au
Conservatoire Royal de la Haye.

V tomto případě je adverbiální syntagma součástí referenčního smyslu výpovědi, tj. podílí se na realizaci slovesného děje, ale není obligatorním valenčním doplněním slovesa. Dle Guimiera je takto klasifikováno adverbium endophrastique (modifikátor slovesného děje dle Riegel, Pellat, Rioul). Takové adverbiální syntagma může být, jak uvedeno v příkladech výše, syntakticky integrováno do věty nebo být vytčeno mimo ni. Poměrně volná pozice vůči predikátu / větě staví tato valenční adverbia dle Tesnière blíže k pozici *circonstant*. Ve výše zmíněných případech však cítíme, že se jedná o kontextově motivované doplnění této valenční pozice a výpověď by bez této informace nesplnila požadovaný účel (jak je výše zmíněno, adverbium je součástí referenčního smyslu výpovědi). Jedná se tak o valenci potenciální, kdy případným vynecháním/doplněním adverbiálního syntagmatu ve valenční pozici modifikujeme danou výpověď.

3) **Adverbiální syntagma není součástí referenčního smyslu výpovědi:**

- (15c) *Contrairement à mes prévisions, Anne ne s'opposa pas à ces mondanités.*

Zde je valenční adverbium užitě jako určitý komentář výpovědi, lze v něm nalézt jisté stopy působení mluvčího a není součástí referenčního smyslu věty. Dle Guimiera je toto syntakticky klasifikováno jako adverbium exophrastique (větné příslovce podle Riegel, Pellat, Rioul) a sémanticky striktně extra-prédictif (není součástí referenčního smyslu výpovědi). Jedná se tedy o členy nekonstitutivní (fakultativní doplnění), což ovšem neznamená, že by v komunikaci nemohly nabýt povahy sdělně nejzávažnějšího elementu, tj. vlastního jádra výpovědi.

Opozice obligatornosti a fakultativnosti adverbia, jak je vidět na příkladech výše, není záležitostí jednotlivých typů doplnění (jedno určité adverbium), ale jejich vztahu ke konkrétním řídicím členům. Není tedy možné třídit závislostní relace jako takové na valenční a nevalenční; např. doplnění směru *kam* jistě můžeme považovat za valenční u slovesa *courir* v př. (15a), u kterého je obligatorní, ale jistě ne u slovesa *placer* (*Vous pouvez placer, perpendiculairement à la première couche, une seconde couche d'isolant.*) Adjektivum *valenční* tak v této práci užíváme v obecnějším smyslu slova, tedy pro všechna doplnění, jejichž závislost na daném řídicím slovu je umožněna jeho „valencí“ v širším

významu, ve kterém je valence definována jako soubor všech obligatorních a fakultativních, popř. potenciálních doplnění daného slova (Sgall, 2011, s. 43).

Adjektivum *valenční* je také do značné míry dvojsmyslné, protože může značit jak možnost valenčního doplnění celého adverbialního syntagmatu do výpovědi (řízeného slovesem nebo větou samotnou), tak schopnost samotného adverbia být doplněno předložkovým syntagmatem. Valenční doplnění adverbia v podobě předložkového syntagma pak může být také vyjádřené obligatorně (16a) nebo nevyjádřené (potenciální) (16b). Zvláštním případem je (16c), kde dvě valenční adverbia sdílí společně jedno valenční doplnění.

(16a) *Pierre agit conformément à la loi → *Pierre agit conformément.*

(16b) *Les marchands étant venus postérieurement [à x] et ayant été impressionnés par le pays étranger.*

(16c) *Parallèlement et même antérieurement à elle, s'est développée une autre forme de l'expérience scientifique.*

2.4.1. Speciální interpretace vztahu uvedeného valenčním adverbium: paralelní, neparalelní a symetrický vztah

Abychom dostatečně zobecnili popis elementů, kterými jsou realizovány vztahy mezi adverbium a jeho řídícím (predikát, věta, popř. výpověď) i závislým členem (předložkové syntagma), použijeme zde optiku Johna Lyonse (Herslund a Smith, 2003, s. 86), který všechny entity, které jsme schopni vyjádřit, rozděluje do tří kategorií. Entity prvního řádu jsou entity, které můžeme sledovat a kterých se můžeme dotýkat, např. lidé, zvířata, věci. Tedy hmotné entity vyznačující se výškou, šířkou a délkou. Entity druhého řádu jsou popsány jako abstraktní. Jedná se o vlastnosti, pocity, děje, procesy. Poslední kategorií jsou entity třetího řádu, které jsou kombinací dvou prvních, tzv. „nepozorovatelné“ entity, tj. nejabstraktnější ze všech tří entit – samotné situace, výrok. Dle Lyonse entity prvního a třetího řádu lze hodnotit jako reálné nebo nereálné, zatímco entity třetího řádu lze hodnotit jako pravdivé nebo nepravdivé. Kategorie Lyonsovy ontologie mohou být srovnány s některými gramatickými elementy. Tak bychom našli jistou analogii mezi podstatnými jmény a entitami prvního řádu; mezi adjektivy, slovesy a entitami druhého řádu a konečně mezi samotnými větami a entitami třetího řádu. Valenční adverbium s předložkovou vazbou by tedy z výše popsané definice mělo být spojeno s entitami druhého a třetího řádu ve funkci

jeho řídicího členu (predikát, věta, výpověď) a do pozice svého závislého členu dosazovat všechny tři kategorie (vyjádřeno pomocí nominálního syntagma nebo vedlejší věty).

Jak jsme již dříve definovali, valenční adverbium vytváří sémanticky poměrně pevný vztah mezi řídicím a závislým členem adverbia. Tento vztah jsme popsali jako geometrický (popř. se jedná o metaforické rozšíření tohoto geometrického vztahu na kategorii času, shody). Autorka dánské disertační práce A. Skot-Hansen (2009) interpretuje dále tento vztah a vymezuje tři kategorie:

1) Paralelní struktura: Ilustrováno příkladem (17a), kde se závislý člen valenčního adverbia *inférieurement à (l'autre)* účastní toho samého slovesného děje jako podmět věty (*l'un*).

(17a) *Deux auteurs ont écrit sur le sujet, mais l'un (a écrit) bien inférieurement à l'autre.*

$$\begin{array}{ccc} & & \downarrow \\ & & \leftrightarrow \\ L'un a écrit sur le sujet & & L'autre a écrit sur le sujet \end{array}$$

2) Neparalelní struktura: V tomto případě jde o opak případu 1. Řídicí člen valenčního adverbia (predikát) vyjadřuje jinou situaci, než jakou tvoří závislý člen adverbia (17b). Adverbium v tomto případě tak spojuje jeden slovesný děj s jiným slovesným dějem, počítatelnými/měřitelnými i abstraktními entitami (entity 1.- 3. řádu).

(17b) *Une prestation est créée postérieurement à la signature du contrat.*

$$\begin{array}{ccc} & & \downarrow \\ & & \leftrightarrow \\ une prestation est créée & & le contrat a été signé \quad (\text{entita 3. řádu}) \end{array}$$

L'archet doit-il être toujours conduit perpendiculairement à la corde. (entita 1. řádu)

Il faut entendre le témoin relativement à l'affaire. (entita 2. řádu)

3) Symetrické struktury: Např. adverbia *comparablement, comparativement, concomitamment, concurremment, contrairement, inversement, latéralement, parallèlement, semblablement, pareillement, simultanément, proportionnellement*. V tomto případě je vztah mezi řídicím a závislým členem adverbia podmíněn následujícími podmínkami: oba dva členy by měly zastávat stejnou sémantickou roli (17c-e), oba dva členy mohou být zaměněny beze změny významu výpovědi (sloveso + člen 1 ADVERBIUM + PŘEDLOŽKA + člen 2 = sloveso + člen 2 ADVERBIUM + PŘEDLOŽKA + člen 1) (17d), oba dva členy mohou být

vytknuty před adverbium, jehož valenční potenciál se tak neprojeví (sloveso + člen 1 + člen 2 + ADVERBIUM) (17e).

(17c) *Les étapes a) à e) sont effectuées comparablement à celles décrites précédemment.*

(17d) *Il mesure ses dépenses proportionnellement à ses revenus.*

→ *[Il mesure ses revenus proportionnellement à ses dépenses]*

(17e) *La société des fourmis est relativement régie semblablement à celle des termites.*

→ *[la société des fourmis et celle des termites sont régies semblablement]*

2.5. Shrnutí

Pokud bychom měli v této chvíli shrnout poznatky popsané v předcházejících kapitolách, můžeme říci, že studovaný soubor valenčních adverbíí na *-ment* se bude vyznačovat následujícími vlastnostmi:

- Valenční adverbium na *-ment* s předložkovou vazbou v sobě zachovává obecné vlastnosti adjektiva, ze kterého bylo derivováno, ale jeho význam (v případě adverbia „*verbalement évoqué*“) cílí na slovesný děj syntakticky realizovaný slovesem.
- Valenční adverbia svůj valenční potenciál dědí po valenčním adjektivu s předložkovou vazbou, ze kterého byla derivována. Aby se tak stalo, ustavuje původní adjektivum mezi svým řídicím a závislým členem tzv. geometrický vztah, který mezi oběma elementy tvoří pevnou vazbu implicitně zahrnující i slovesný děj dané situace. Valenční potenciál přejímají i adverbia derivována z adjektiv, kde je geometrický vztah metaforicky rozšířen na kategorii času a shody. Valenční potenciál nedědí adverbia derivována z kvalitativních valenčních adjektiv ustavujících mezi svým řídicím a závislým členem psychologický vztah.
- Valenční adverbium s předložkovou vazbou explicitně ustavuje ve větě silný vztah mezi predikátem, větou nebo výpovědí (komentář mluvčího) a předložkovým syntagmatem napojeným napravo ve tvaru [předložka + nominální syntagma / vedlejší věta]. Tento vztah může mít dále tzv. paralelní,

neparalelní nebo symetrickou strukturu v závislosti na vztahu mezi řídicím a závislým členem valenčního adverbia.

- Valenční adverbium může být vzhledem ke svému řídicímu členu vyjádřeno obligatorně (pak zaujímá pravovalenční pozici vzhledem ke slovesu) nebo potenciálně, popř. může fungovat jako fakultativní doplnění (pak je jeho pozice vůči predikátu celkem volná).
- Valenční doplnění adverbia v podobě předložkového syntagma může být obligatorní, potenciální i násobné.
- Tato práce předpokládá, že valenční potenciál může rozvinout (a tedy nabýt výše popsaných vlastností) i soubor morfologicky odlišných adverbií, tj. adverbií nezakončených na *-ment*.

3. Praktická část

3.1. Cíle práce

Experimentální část této práce vychází z francouzského pojetí teorie valence a adverbii tak, jak jsou v této práci popsány výše. Otázka valence je pojata spíše z hlediska lexikologického – praktický výzkum se bude týkat kolokability (spojitelnosti), na jejímž pozadí je možné valenci plněji vnímat.

Cílem práce je studium frekvenčního výskytu valenčních adverbii zakončených sufixem *-ment* a s předložkovou vazbou. Takto specifikovaná adverbiiální kolokabilita bude vyhledána ve dvou lemmatizovaných korpusech francouzského psaného jazyka s různou velikostí a složením. Vedlejším výsledkem této práce bude tedy také vyhodnocení možnosti práce s korpusem francouzského psaného jazyka a popř. zhodnocení závislosti kvality dat na rozsahu a typu korpusu.

Dílčím cílem bude kvantitativní popis frekvence výše specifikované adverbiiální valence v subkorpusech tří různých žánrů (žánr beletristický, odborný a publicistický). Práce vychází z předpokladu, že valenčního adverbia bude využíváno častěji v textech, kde je potřeba zvýšit informační hustotu sdělení – tedy v textech odborného žánru¹². Výsledky budou zpracovány za pomoci lexikální statistiky, a to dvojím způsobem: metodou náhodného vzorku (vizuální inspekce) a kompletním vyhodnocením četnosti všech výskytů jevu za pomoci nástrojů daného korpusu.

Dalším úkolem této práce bude následně kvalitativně vyhodnotit získané výsledky, a to za pomoci především sémantické charakterizace (dále i etymologické). K takovému rozboru bude vybráno nejfrekventovanější valenční adverbium ze všech subkorpusů analyzovaných žánrů.

Nakonec budou výsledky shrnuty k výslednému porovnání jednotlivých analytických postupů. Tato práce se opírá taktéž o preanalýzu dat na základě elektronické verze slovníku *le Petit Robert*, díky které bylo možné si utvořit představu o celkovém rozsahu a vlastnostech hledaného jevu. Na základě práce s tímto slovníkem bude také sestaven soubor valenčních adverbii s předložkovou vazbou nezakončených sufixem *-ment*, tedy adverbii jiné morfologie. Oba dva soubory valenčních adverbii (na i bez *-ment*) budou poté

¹² „La création et l'usage des adverbes sont particulièrement fréquents dans les discours scientifiques et techniques“ (Molinier, Levrier, 2000, s. 225). „À l'époque classique (XVII-XVIIIe siècles), les adverbes en *-ment* étaient souvent considérés comme lourds. Les auteurs modernes ne semblent pas partager cette opinion. Les adverbes en *-ment* sont fréquents dans la langue scientifique et technique moderne“ (Boutin, 2013).

porovnány pro případnou diskuzi jejich rozdílů. Na základě korpusového vyhledávání bude provedena také analýza dědění a vyhasínání valence adverbíí s předložkovou vazbou *de*.

3.2. Materiál a postup práce

3.2.1. Le Petit Robert

Jak již bylo zmíněno výše, při preanalýze daného jevu bylo využito elektronické verze slovníku *le Petit Robert* (1996-1997)¹³, která umožňuje nejenom abecední vyhledávání, ale i náročnější práci s obsahem slovníku na bázi využívající vyhledávání pomocí regulárních výrazů (volba „recherche par critères“). Excerptce byla provedena vyhledáním všech slov zakončených na *-ment* podle vzorce $\langle *ment \rangle$ ¹⁴ v gramatické kategorii adverbíí¹⁵. Dále bylo nutné vizuální inspekci daná adverbia projít a vybrat ta, u kterých slovník eviduje spojitelnost s předložkovou vazbou. Za pomoci vizuální inspekce kategorie adverbíí byl dále vymezen soubor valenčních adverbíí bez *-ment* s předložkovou vazbou.

Tento slovník byl také jedním ze zdrojů využitých při etymologické a sémantické charakterizaci.

3.2.2. Korpus Frantext

Korpus Frantext vznikl jako báze pro lexikografický projekt *Trésor de la langue française* už v 60. letech 20. století. Patří mezi velké korpusy s přibližně 248 miliony slovních tvarů ve 4 084 textech (Nádvořníková, 2013, s. 153).

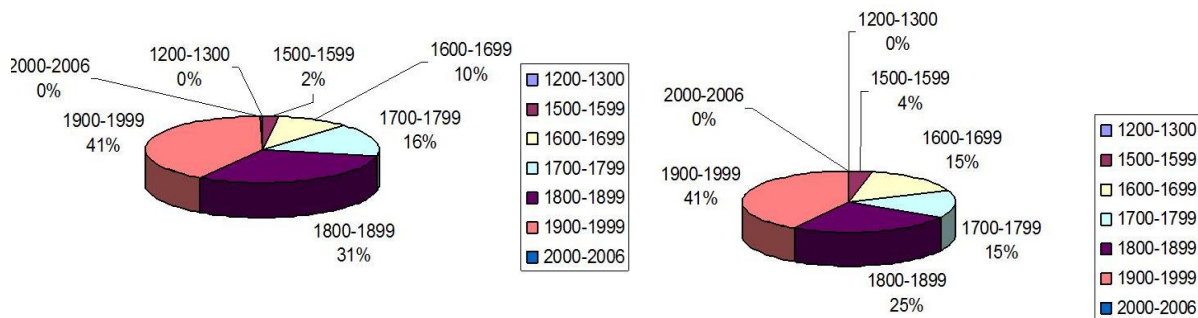
Korpus obsahuje především texty od 16. do 20. století (vizualizace rozložení viz Obr. 3 a 4). Je složen převážně z beletrie (především romány, divadelní hry, poezie aj.). Zbytek tvoří odborné texty. Korpus Frantext neobsahuje žádné publicistické texty. Nejrozsáhlejším žánrem je román, který představuje kolem 40 % korpusu, následují texty odborné (*traité/essais*, 28 %), zbylé kategorie, tj. paměti, divadelní hry, korespondence, poezie a cestopisy pak zaujímají zbylých 32 %¹⁶ (tamtéž).

¹³ *Le Petit Robert* - Version électronique du Nouveau Petit Robert, Dictionnaire analogique et alphabétique de la langue française. Nouvelle édition du Petit Robert par Paul Robert. 1996-1997, Version 1.3.

¹⁴ Symbol * předcházející sufixu *-ment* představuje jeden či více neznámých znaků.

¹⁵ Elektronická verze slovníku nabízí pro pokročilé vyhledávání celkem 36 gramatických kategorií (např.: *adj.*, *adj. et n.*, *adv.*, *adv. (loc. adv.)*, *v. imp. aj.*), z nichž 16 je valenčních.

¹⁶ Údaje jsou uvedeny podle počtu slov, nikoli podle počtu textů.

Obr. 3: Schéma složení korpusu Frantext a) podle počtu slov; b) podle počtu textů v závislosti na časovém období.

Korpus je rozdělen na dvě základní báze: *categorisé* (morfologicky značkováná část; 57 %) a *non-categorisé* (neznačkováná báze). Na značkování textů, ani na zdokonalení značkování, se v současné době již dále ve značkování nepokračuje a báze *categorisé*. Poslední ověřování proběhlo v listopadu 2011 a korpus byl naposledy rozšířen o několik textů v březnu 2011 (Nádvorníková, 2013, s. 153). Kromě morfologických značek je při vyhledávání možné také využít regulárních výrazů.

Vyšetření četnosti výskytů bylo prováděno v morfologicky označované bázi *Frantext categorisé*. Za účelem analýzy četnosti daného jevu ve třech různých žánrech byly vytvořeny dva subkorpusy – subkorpus beletristických textů (omezen na kategorii *roman*) a subkorpus textů odborných (omezen na kategorii *traité/essais*). Oba subkorpusy byly v počátečním stadiu definovány na texty po roce 1950 (výběr „*après la date 1950*“) a pak omezeny na požadovaný žánr. Pro další práci se subkorpusy bylo nutné využít funkce *listes de mots*, s jejíž pomocí jsme schopni daný subkorpus zúžit na potřebný seznam slov. V případě této práce byl z každého subkorpusu vytvořen seznam slov zakončený *suffixem* –*ment* a to výrazem `<.*ment>`¹⁷. Tyto seznamy samozřejmě neobsahují jenom adverbia, ale také ostatní slovní druhy zakončené tímto řetězcem znaků. To ve výsledku zvýší šum a ovlivní tak získané výsledky. Nemožnost zadání předpisu specifikujícího dále i slovní druh hledaného jevu je tak jednou z velkých nevýhod vyhledávání v korpusu Frantext.

V dalším kroku webové rozhraní Frantextu vygeneruje údaj *graphie*, který označuje type¹⁸ (nikoliv *token*). Další vyhledávání s konečným regulárním výrazem vystihujícím

¹⁷ Kde `.` znamená jakýkoli znak a `*` znamená libovolné množství opakování tohoto znaku, tj. 0-∞.

¹⁸ V opozici k pojmu *token*. Zatímco *tokenem* se míní vždy konkrétní realizace jednotky (konkrétní výskyt formy) v určitém kontextu; typ je jednotka dekontextualizovaná (na kontextu nezávislá), která je schopna nabývat takových vlastností, jako je *frekvence*. Zatímco velikost korpusu je udávána v počtu tokenů (označuje se většinou jako *N*), počet typů značí množství různých jednotek v korpusu (označuje se většinou *V* = *vocabulary*). Typ může být v podstatě libovolná jednotka, nejčastěji se ovšem v této souvislosti uvažuje o slovním tvaru nebo lemmatu.

hledaný jev bylo prováděno v příslušných seznamech žánru. Použitým předpisem byl výraz `&l [...]&e(g=Pp)`¹⁹.

Dalším zásadním omezením korpusu Frantext je třídění a následné vyhodnocování konkordancí. Třídít výskyty lze pouze chronologicky podle data vzniku díla, nebo abecedně podle jména autora nebo díla. Třídění podle KWIC nebo kontextu pak úplně chybí. Nalezené výsledky byly tedy nejdříve konvertovány a převedeny do programu excel²⁰ za pomoci speciálního konvertovacího programu a tam promíchány, což je možnost, které webové rozhraní samotného korpusu Frantext nenabízí.

V takto promíchaných výsledcích byly vizuální inspekci (metoda náhodného vzorku) vyhodnoceny tři sady po 300 slovech. Následně byly všechny výsledky seřazeny dle KWIC a vyhodnoceny v celém rozsahu.

3.2.3. Korpus L'Est Républicain

Korpus je složený ze tří ročníků (1999, 2002 a 2003; ne všechny jsou kompletní) francouzského regionálního deníku L'Est Républicain. Obsahuje téměř 120 milionů slov a byl vytvořen z dat CNRTL dostupných na adrese <http://www.cnrtl.fr/corpus/estrepublikain/>. Korpus je lemmatizovaný a slovnědruhově označovaný nástrojem TreeTagger. Korpus L'Est Républicain figuruje i v nabídce Českého národního korpusu a nabízí všechny výhody korpusového manažeru KonText²¹ (lepší možnosti vyhledávání, širší výběr nástrojů zpracování a statistického vyhodnocení atd.). Specifikace korpusu L'Est Républicain viz Tab. 5.

¹⁹ Kde [...] značí název příslušného seznamu slov sestavený k danému žánru (*roman* nebo *traité/essais*); pro vyhledávání nutno užít znaků &l a kde &e(g=Pp) specifikuje spojení slova zakončeného na *-ment* s jakoukoliv předložkou.

²⁰ Autorem konverzního programu je Vojtěch Nádvorník, kterému tímto děkuji a děkuji i PhDr. Olze Nádvorníkové, Ph.D za poskytnutí tohoto programu. FRANTEXT umožňuje při exportu do Excelu vyčlenění údajů o autorovi, názvu díla a roku vydání; výskyt hledaného slova s kontextem však zůstává nečleněný. Konverzní program umožnil vyčlenit do samostatných sloupců deset kontextových pozic vlevo a vpravo od KWIC, a především KWIC sám (Nádvorníková, 2013, s. 156).

²¹ Funkce rozhraní KonText. *WIKI Český národní korpus* [online]. 2014 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://wiki.korpus.cz/doku.php/manual:menu:index>

Tab. 5: Specifikace korpusu L'Est Républicain²²

ATRIBUTY KORPUSU EST RÉPUBLICAIN	
token	146,544,420
word	849,662
lemma	640,437
tag	35
lc	748,872
lemma_lc	567,796

Pro vyšetření frekvence hledaného jevu bylo hledání v rámci webového rozhraní KonText definováno vyhledávání za pomoci dotazu CQL – tedy s pomocí regulárního výrazu. Ten byl užit ve formě <[tag="ADV"&lemma="*.ment"]>[tag="PRP"]>²³. Pravý i levý kontext výsledků byl specifikován na pět pozic.

Nalezené výsledky jsou již promíchány. I zde byly nejdříve analyzovány pomocí vizuální inspekce (metoda náhodného vzorku), a to tři sady po 300 slovech. Následně byly analyzovány všechny výsledky v celém rozsahu za pomoci statistických nástrojů webového rozhraní KonText.

Pomocí dotazu [tag="ADJ"][lemma="de"]²⁴ byl také sestaven soubor valenčních adjektiv s předložkovou vazbou *de*. Korpus L'Est Républicain byl k tomuto účelu vybrán na základě možnosti sestavení požadovaného dotazu. Pro sestavení tohoto souboru nebylo možné použít elektronickou verzi slovníku *le Petit Robert*, protože kategorie adjektiv obsahuje příliš velké množství dat na to, aby mohla být analyzována vizuální inspekcí. Slovník byl ovšem využíván ke konzultaci a ověření excerpovaných dat.

3.2.4. Studentovo t-rozdělení – určení spolehlivosti měření

K statistickému vyhodnocení a určení míry spolehlivosti výsledků získaných metodou náhodného vzorku (tzn. k ověření, zda je vzorek dostatečně velký pro daný výzkum na daném korpusu) byl použit program Kalkulačka²⁵. Tento program byl vytvořen kolektivem autorů kolem Českého národního korpusu a představuje jednoduchý a spolehlivý způsob výpočtu intervalu spolehlivosti na základě tří různých rozdělení: Studentovo t-rozdělení,

²² Kde word - slovní tvar; lemma - množina forem se stejným kořenem lišící se pouze morfologickými afixy, příp. pravopisnou variantou. V některých koncepcích se pak k lemmatu řadí i vybrané varianty slovtvorné; tag - značka zachycující morfologickou (příp. i jinou, obvykle gramatickou) informaci; lc - (z angl. *lowercase*) ekvivalent slovního tvaru, který ovšem zanedbává velikost písmen.

²³ Kde ADV značí hledání v kategorii adverbii zakončených na *-ment* (sufix specifikovaný výrazem <*.ment>) a doprovázených těsně jakoukoliv předložkou.

²⁴ Kde ADJ značí hledání v slovním druhu adjektiv doprovázených lemmatem *de* (de, d').

²⁵ Kalkulačka. *Manuál korpusového manažeru Bonito* [online]. 2014 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <https://ucnk.ff.cuni.cz/bonito/kalkulacka.php>

normální rozdělení a normální rozdělení na základě směrodatné odchylky. Jelikož se v případě této práce předpokládá vysoký výskyt šumu a třídění vizuální inspekci, bude určení intervalu spolehlivosti vyhodnoceno na základě Studentova t-rozdělení. Výhodou Studentova t-rozdělení je fakt, že dává lepší výsledky i pro relativně malé vzorky, kdy na základě kritických hodnot tohoto rozdělení spočítáme, v jakých intervalech se skutečná hodnota v rámci celé populace na určité hladině významnosti nachází. Pro tyto účely je používána hladina významnosti $\alpha = 0,05$ (tedy připouštíme 5% pravděpodobnost chyby). Měření intervalu spolehlivosti aproximací t-rozdělením je výsledek: Z celkové populace A výskytů zadaného jevu jich je B v hledaném tvaru (tedy X %) \pm C výskytů (tedy \pm Y procentního bodu). Interval tolerance by měl být přiměřeně omezený²⁶.

²⁶Určení spolehlivosti měření metodou náhodných vzorků. *Manuál korpusového manažeru Bonito* [online]. 2014 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <https://ucnk.ff.cuni.cz/bonito/nahoda.php>

4. Výsledky a diskuze

4.1. Kvantitativní výzkum

V této části budou vyhodnoceny výsledky získané prací s definovanými korpusy a získaný seznam výskytů valenčních adverbii zakončených na *-ment* s předložkovou vazbou bude srovnán se seznamem preanalýzy na základě *le Petit Robert*.

4.1.1. Le Petit Robert

Za pomoci postupu popsaného výše byl vymezen soubor valenčních adverbii zakončených na *-ment* s předložkovou vazbou (viz Tab. 6).

Tab. 6: Soubor nalezených valenčních adverbii zakončených na *-ment*

Valenční adverbium s předložkou	Český překlad	Francouzské adverbium s předložkou	Český překlad
<i>Antérieurement à</i>	Dříve	<i>Préalablement à</i>	Předem, napřed
<i>(In)Comparablement à</i>	(Ne)Srovnatelně	<i>Précédemment à</i>	Dříve, předešle
<i>Comparativement à</i>	Poměrně	<i>Préféablement à</i>	Lépe (spíše), výhodněji
<i>Concomitamment à</i>	Současně	<i>Proportionnellement à</i>	Úměrně, poměrně
<i>Conformément à</i>	Shodně	<i>Relativement à</i>	Relativně, poměrně
<i>Consécutivement à</i>	Následkem	<i>Semblablement à</i>	Podobně
<i>Conséquemment à</i>	Důsledkem	<i>Simultanément à</i>	Současně, zároveň
<i>Contradictoirement à</i>	V rozporu, oproti	<i>Subséquemment à</i>	Následně, později
<i>Contrairement à</i>	Opačně, v rozporu	<i>Supérieurement à</i>	Výše
<i>Corollairement à</i>	Následkem	<i>Ultérieurement à</i>	Později
<i>Corrélativement à</i>	Souvztažně, souběžně		
<i>Extérieurement à</i>	Zvnějšku, vně	<i>(In)Différemment de</i>	(Bez)Rozdílně, odlišně
<i>(Dé)Favorablement à</i>	Příznivě	<i>(In)distinctement de</i>	(Ne)Zřetelně, rozdílně
<i>Inférieurement à</i>	Níže	<i>(In)dépendamment de</i>	(Ne)Závisle
<i>Inversement à</i>	Obráceně, opačně	<i>Indissociablement de</i>	Nerozlučně, neoddělitelně
<i>Latéralement à</i>	Bočně, postranně	<i>Isolément de</i>	Odděleně, odloučeně
<i>Parallèlement à</i>	Rovnoběžně, souběžně	<i>Séparément de</i>	Odděleně, odloučeně
<i>Pareillement à</i>	(Ná)Podobně, stejně	<i>Tellement de</i>	Tolik
<i>Perpendiculairement à</i>	Kolmo	<i>Concurremment avec (à)</i>	Společně, souběžně
<i>Postérieurement à</i>	Později	<i>Conjointement avec</i>	Společně, jednotně

Všechna adverbia jsou odvozena z adjektiv. Z tabulky je patrné, že nejčastěji se valenční adverbium pojí s předložkami *à* a *de*, ve dvou případech i s *avec*. Tato práce nevyklučuje, že se mohou v rámci korpusu vyskytnout i jiné předložky než tři výše zmíněné. Z tohoto důvodu nebyl regulární výraz při vyhledávání v korpusu *L'Est Républicain* omezen takto (`<[tag="ADV"&lemma=".*ment"][word="à|de|avec"]>`), ale výše zmíněným způsobem generujícím všechny předložky ve spojení s adverbem na *-ment*. V rámci korpusu *Frantext* by pak takové omezení nebylo vůbec možné.

4.1.2. Korpus Frantext

Pro práci byly definovány dva subkorpusy: subkorpus beletristického žánru a subkorpus žánru odborného. Parametry každého ze subkorpusů viz Tab. 7.

Tab. 7: Parametry subkorpusů beletristického a odborného žánru

Kategorie subkorpusu	Frantextcategorisé - roman	Frantextcategorisé - traité/essais
Stáří textů	po 1950	po 1950
Počet textů	197	200
Počet slov	16 453 885	11 308 989
Název vytvořeného seznamu	.*ment	.*ment2
Type	2362	2297
Regulární výraz	&lment&e(g=Pp)	&lment2&e(g=Pp)
Výskytů	20 278	30 216

Valenční adverbia byla kvantifikována až na základě vytřídění ve speciálním konvertovacím programu, výsledky Tab. 8 indikují prozatím jen výskyt slov zakončených na *-ment* ve spojení s předložkou. Již teď si lze všimnout, že ačkoliv se v subkorpusu odborných textů vyskytuje méně slov, nalézáme porovnatelný počet type (tedy různých slov na *-ment* s předložkou) a zhruba o polovinu více výskytů než u žánru beletristického. I když se může jednat například i o podstatná jména na *-ment*, odkazuje pravděpodobně tento výsledek k počátečnímu předpokladu, a to, že odborný text bude hutnější než beletristický s pravděpodobně vyšším výskytm valenčních adverbií.

Pro metodu náhodného vzorku (MNV) bylo vybráno 3x 300 náhodných výskytů. Výsledky pro oba subkorpusy se nalézají v Tab. 8 a 9.

Tab. 8 a 9: Metoda náhodného vzorku pro subkorpusey žánru beletristického a odborného

BELETRISTICKÝ ŽÁNŘ			ODBORNÝ ŽÁNŘ		
Číslo měření	Počet výskytů daného jevu	Procento ze vzorku	Číslo měření	Počet výskytů daného jevu	Procento ze vzorku
1.	6	2 %	1.	7	2,333 %
2.	5	1,667 %	2.	7	2,333 %
3.	6	2 %	3.	8	2,667 %
Populace:		20 278	Populace:		30 216
Velikost vzorku:		300	Velikost vzorku:		300
Počet vzorků:		3	Počet vzorků:		3
Procento vzorků z populace:		4,438 %	Procento vzorků z populace:		2,979 %
Hladina významnosti*:		0.025	Hladina významnosti*:		0.025

Metodou náhodného vzorku bylo zjištěno, že se v subkorpusech nalézají:

1) Pro žánr beletristický: Odhadovaný počet výskytů hledaného jevu ve zkoumaném souboru (populaci) při 5% pravděpodobnosti omylu je **383,029 (1,889 %)** s **tolerancí ± 96,952 výskytů (tj. ± 0,478 procentního bodu z celkové populace)**.

2) Pro žánr odborný: Odhadovaný počet výskytů hledaného jevu ve zkoumaném souboru (populaci) při 5% pravděpodobnosti omylu je **738,613 (2,444 %)** s **tolerancí ± 144,465 výskytů (tj. ± 0,478 procentního bodu počítáno z celkové populace)**.

Interval spolehlivosti se nalézají v dobré toleranci – velikost vzorku ani počet měření tedy nebyl měněn. V odborném žánru byl tedy metodou náhodného vzorku potvrzen pravděpodobný vyšší počet výskytů valenčního adverbia zakončeného na *-ment* s předložkovou vazbou.

Druhý typ provedené analýzy, analýza všech výskytů (AVV) daného jevu v obou subkorpusech, potvrdila trend získaný metodou náhodného vzorku. I zde je počet výskytů valenčního adverbia zakončeného na *-ment* a s předložkou vyšší v případě odborného žánru (Tab. 10).

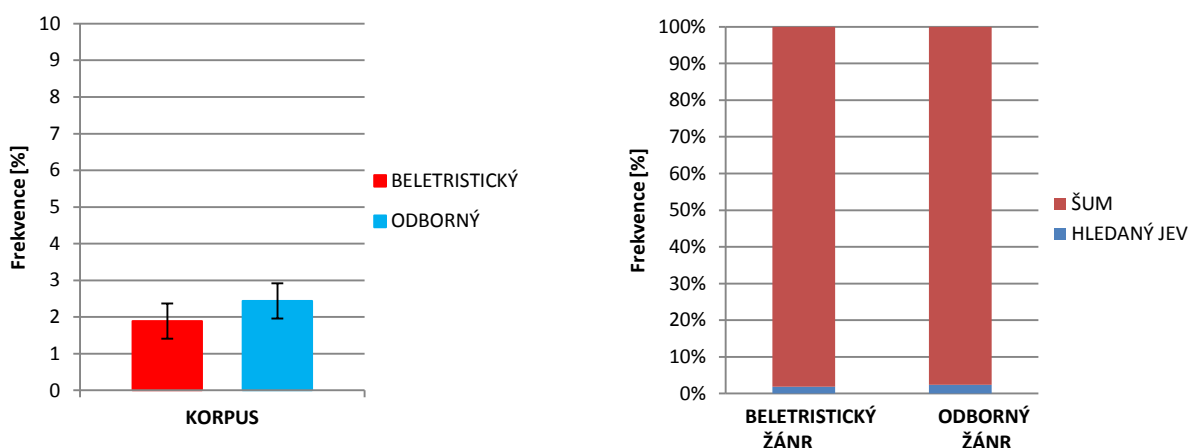
Tab. 10: Analýza všech výskytů daného jevu v subkorpusech beletristického a odborného žánru

ŽÁNŘ	BELETRIE	ODBORNÝ
VÝSKYTŮ/SUBKORPUS	475/20 278	1249/30 216
FREKVENCE [%]	2,34	4,13

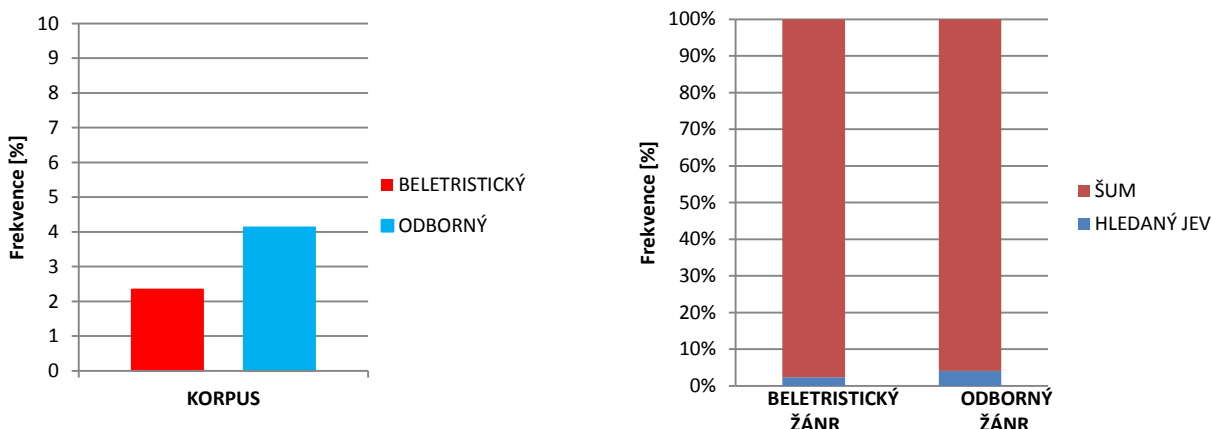
Při vyhodnocování výsledků získaných kteroukoliv z použitých dvou metod (MNV nebo AVV) je nutné si především uvědomit, s jakými subkorpusey pracujeme. V našem

případě mají užité subkorporusy tři žánrů různý rozsah a také složení. Subkorporusy *Frantextu* se odlišují značně od subkorporusu *L'Est Républicain* faktorem stáří textů – většina textů *Frantextu* pochází z 50. a 60. let 20. století, zatímco u korpusu *L'Est Républicain* se jedná o texty z poměrně nedávné doby (1999, 2002 a 2003). Výsledky nalezené v subkorporusu *L'Est Républicain* jsou pak nadto odlišné také zadáním regulárního výrazu (viz kap. 3).

S přihlednutím ke všem těmto faktorům bychom tedy měli mluvit spíše o určité tendenci získaných výsledků než o fixních charakteristikách hledaného jevu. V našem případě si dovolíme na základě výsledků beletristického a odborného žánrů získaných oběma užitými metodami vyhodnocení usuzovat, že počet výskytů valenčního adverbia zakončeného na *-ment* a s předložkou bude pravděpodobně vyšší v textech odborného žánru. Znázornění výsledků získaných metodou náhodného vzorku a analýzou všech výskytů pro beletristický a odborný žánr je zobrazena na Obr. 4 a 5. Tamtéž lze vyhodnotit i četnost daného jevu na pozadí daného subkorporusu – dle očekávání je jev poměrně málo zastoupen.

Obr. 4: **Metoda náhodného vzorku:** nalevo srovnání frekvence výskytů i s chybovými úsečkami (interval spolehlivosti); Napravo porovnání četnosti daného jevu k šumu v daném subkorporusu.

Obr. 5: **Analýza všech výskytů:** nalevo srovnání frekvence výskytů hledaného jevu; Napravo porovnání četnosti daného jevu k šumu v daném subkorporusu.

4.1.3. Korpus L'Est Républicain

Po zadání regulárního výrazu bylo nalezeno 111 601 výskytů (dále viz Tab. 11).

Tab. 11: Parametry subkorpusu publicistického žánru a příslušných výsledků²⁷

Celkový počet pozic korpusu L'Est Républicain	146 544 420
Počet výskytů daného jevu	111 601
i.p.m.	761,55 (vztaženo k celému L'Est Républicain)
ARF	67 052

Výsledky zjištěné metodou náhodného vzorku (MNV) pro 3x 300 vzorků jsou shrnuty v Tab. 12.

Tab. 12: Metoda náhodného vzorku pro subkorpus publicistického žánru

PUBLICISTICKÝ ŽÁNŘ		
Číslo měření	Počet výskytů daného jevu	Procento ze vzorku
1.	8	2,667 %
2.	6	2 %
3.	8	2,667 %
Populace:		111 601
Velikost vzorku:		300
Počet vzorků:		3
Procento vzorků z populace:		0,806 %
Hladina významnosti*:		0,025

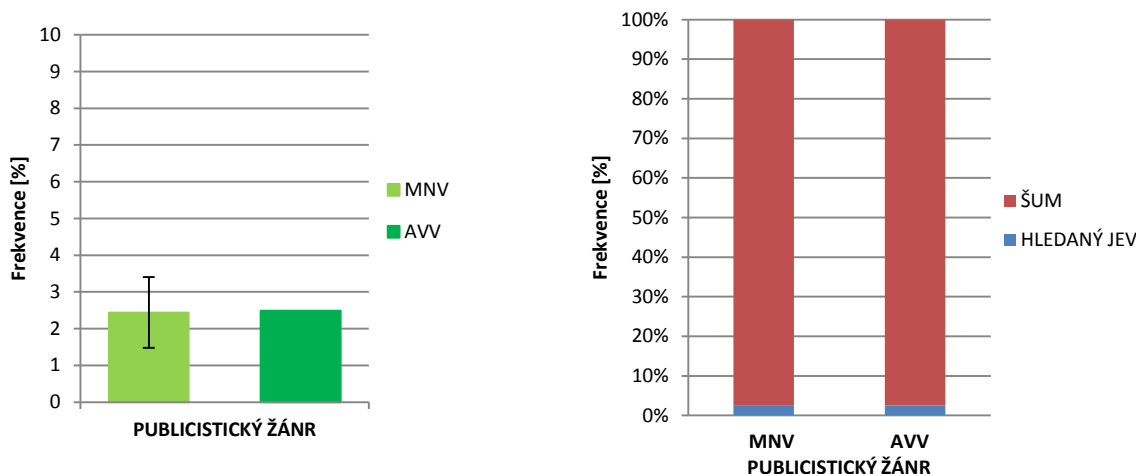
Odhadovaný počet výskytů hledaného jevu ve zkoumaném souboru (populaci) při 5% pravděpodobnosti omylu je **2728,024 (2,444 %)** s **tolerancí ± 1067,148 výskytů (tj. ± 0,956 procentního bodu počítáno z celkové populace).**

Analýza všech setříděných výsledků (AVV) je v dobré shodě s výsledkem metody náhodného vzorku (obr. 6). Hodnota frekvence daného jevu získaná analýzou všech setříděných výsledků v publicistickém žánru je **2,49 % (výskytů/subkorpus = 2780/111 601).**

²⁷**Ipm** (z angl. instances per million), příp. ppm (z angl. parts per million) jsou jednotkami relativní frekvence. Vyjadřují průměrný počet výskytů jednotky nebo slova v hypotetickém textu/korpusu o délce 1 milion slov. **ARF** (average reduced frequency, průměrná redukováná frekvence) je jednou z mnoha upravených frekvencí (adjusted frequencies) slovního tvaru v korpusu. Upravené frekvence přizpůsobují prostou frekvenci (počet výskytů) daného výrazu či jevu v korpusu míře rovnoměrnosti rozložení jeho výskytů, a berou tak v úvahu rozptyl (dispersion).

Tyto hodnoty nelze z výše popsaných důvodů srovnávat s výsledky výskytů hledaného jevu v subkorpusech Frantextu, ačkoliv se výsledky zdánlivě mohou doplňovat.

Srovnání četnosti výskytu valenčního adverbia zakončeného na *-ment* v publicistickém žánru získaných dvěma různými metodami zpracování výsledků je zobrazeno na Obr. 6. Tamtéž je znázorněna také četnost daného jevu na pozadí daného subkorpusu – i zde je jev poměrně málo zastoupen.

Obr. 6: Nalevo srovnání frekvence výskytů daného jevu v subkorpuse publicistického žánru pro vyhodnocení výsledků metodou náhodného vzorku (MNV; s chybovou úsečkou (interval spolehlivosti)) a analýzou všech výsledků (AVV).; Napravo porovnání četnosti daného jevu k šumu v daném subkorpuse pro vyhodnocení výsledků metodou náhodného vzorku (MNV) a analýzou všech výsledků (AVV).

Výsledky obou metod vyhodnocení získaných výskytů hledaného jevu potvrzují fakt, že valenční adverbium se sufixem *-ment* je jev poměrně minoritní, čímž je daná i významná velikost šumu k hledanému jevu, kterou tato práce předpokládala již od počátku. Šum se nachází ve formě adverbíí na *-ment* s předložkou na pravé straně, která ovšem neznačí valenci (v případě *Frantextu* šum představují také různá slova jiných slovních druhů s řetězcem znaků *-ment* na konci slova a s následující předložkou): *Un projet finalisé récemment par une exposition des oeuvres des enfants. / Elle tinte joyeusement dans le quartier sud pour attirer l' attention des jeunes. / Par suite on assiste un changement de direction des intérêts enfantins.*

Tři nejfrekventovanější valenční adverbia na *-ment* s předložkovou vazbou pro každý žánr jsou uvedena v tab. 13.

Tab. 13: Nejfrekventovanější valenční adverbia na *-ment* pro daný žánr

BELETRISTICKÝ ŽÁNŘ	ODBORNÝ ŽÁNŘ	PUBLICISTICKÝ ŽÁNŘ
<i>Contrairement à</i>	<i>Contrairement à</i>	<i>Contrairement à</i>
<i>Conformément à</i>	<i>Conformément à</i>	<i>Parallèlement à</i>
<i>Parallèlement à</i>	<i>Indépendamment de</i>	<i>Conformément à</i>

Analýzou všech výsledků získaných studiem subkorpusů byla nalezena následující valenční adverbia, která se v *le Petit Robert* nevyskytují nebo nejsou označena ve spojení s předložkou: *adversativement à* (opačně), *symétriquement à* (souměrně), *compatiblement avec* (slučitelně) a *suffisamment de (dost)*. V několika případech se objevilo i adverbium *simultannément* s předložkou *avec*. V subkorpusech nebylo nalezeno žádné valenční adverbium, které by se vázalo s jinou předložkou než s *à*, *de* nebo *avec*. Jak bude vysvětleno níže, adverbia *suffisamment de*, *tellement de* se vyznačují od zbytku seznamu odlišnou strukturou, a proto nebudou dále v práci klasifikována jako valenční adverbia a nebyla ani započtena do výsledků kvantitativní analýzy.

4.2. Kvalitativní analýza

Pro prvotní analýzu byla užitá jednoduchá analýza na sémantické kategorie (Skot-Hansen, 2009; Molinier, Levrier, 2000) dle sémantických vlastností nalezených adverbii (Tab. 15a,b). Byly vytčeny čtyři následující kategorie: čas, místo, důsledek, shoda. Abychom zamezili velké diverzifikaci, kategorie byly vymezeny tak, aby svojí obecností mohly pojmout co nejvíce jednotek. Je tedy zřejmé, že bychom mohli jednotlivé kategorie dělit dále.

Adverbia jako *adversativement à*, *inversement à*, *contrairement à* jsou taktéž přiřazena ke shodě, jelikož jsou se shodou ideově spjata její úplnou absencí: *contrairement à* = [0 shoda]. Adverbia jako *différemment de* nebo *comparativement à* jsou do kategorie [shoda] zařazeny na základě faktu, že denotují jistý přechod mezi [shoda] a [0 shoda]. V této úhrnné kategorii se tak nachází adverbia, která jsou u Moliniera, Levriera (2000) klasifikována jako: *égaliseurs*, *transitionnels* nebo *adversatifs*.

Izolovaná adverbia, která se svým denotátem nemohla zařadit do větší kategorie, byla přesunuta do kategorie *ostatní*. Do této kategorie patří například adverbia jako *suffisamment de*, *tellement de* (18a). I když by se mohlo zdát, že se jedná o adverbia derivovaná z adjektiv

s valenčním potenciálem, jejich struktura je odlišná od definice valenčních adverbii vymezené touto prací. Jedná se o adverbia množství/míry, která se přímo svým *portée* i *incidence* pojí s kvantifikovaným podstatným jménem a syntakticky vystupují striktně jako adverbia intra-prédicatif a v sémantickém plánu endophrastique (dle Riegel, Pellat Rioul: modifikátor větného členu, modifikátor kvantitativního vyjádření). Zásadní odlišností je tedy fakt, že tato dvě adverbia neuvozují vztah mezi predikátem (popř. větou nebo výpovědí) a svým valenčním doplněním po předložce *de* (18b). Vystupují tak tedy jen jako členy syntakticky závislé na daném kvantifikovaném elementu s pevnou pozicí ve větě (nemobilní vůči svému řídicímu členu). Dále nelze tvrdit, že by tato dvě adverbia měla dědit valenci po adjektivu, ze kterého jsou derivována, protože adjektiva *suffisant(e)* a *tel(le)* se s předložkou *de* nepojí (dle *le Petit Robert* a CNRTL). Dovolíme si tak zde tímto nesouhlasit se Šabršulou (1986, s. 330), který adverbia množství/míry řadí mezi adverbia s funkcí řídicího členu s valenčním potenciálem. Četnost těchto adverbii nebyla zahrnuta do výsledků kvantitativní analýzy.

(18a) *Pas suffisamment de neige dans le Mont-Blanc!; Il y a tellement de choses plus graves sur la terre.*

(18b) *[[*le fait qu' il y a*] et [*des choses*] [*se déroulent / se produisent / ont lieu*] *tellement*].

(18c) Il - y a - des choses.

↑ ↑

[*tellement de*] [*sur la terre*]

P[GN[*Il*]GV[GAdv[*y*] v[*a*] GN[GAdv[*tellement de*] N[*choses*] GAadj[*plus graves*]] GN[*sur la terre*.]]

Dalšími adverbii z kategorie *ostatní* jsou *(dé)favorablement à* a *préféablement à*, které denotují způsob a jsou klasifikována jako adverbia intra-prédicatif, endophrastique v příkladech (19a). Také struktura těchto adverbii je odlišná. Tato adverbia denotují jistou prioritu jednoho větného členu na úkor druhého, nesou určitou ideu gradace (komparativ: příznivěji, více). Jsou tedy závislá nejen na slovesu, ale hlavně uvozují vztah mezi předmětem slovesa a svým doplněním po předložce (19b). Tato adverbia nebyla při kvantitativní analýze velmi početná a i přes svoji zvláštní strukturu byla započítána do výsledků.

- (19a) *Ils ont interprété cet ouvrage favorablement aux jésuites*²⁸.
*Il faut aimer Dieu préférablement à toutes choses.*²⁹
- (19b) *interpréter cet ouvrage ↔ favorablement à ↔ les jésuites*
falloir aimer Dieu ↔ préférablement à ↔ toutes choses

Tabulky 14.a.,b. podávají přehled zařazení nalezených adverbíí do sémantických tříd. Náležitost k dané sémantické kategorii je značena symbolem + a – v případě, že dané adverbium do kategorie napatří.

Tab. 14.a.: Zařazení studovaných valenčních adverbíí s předložkovým pádem de/avec podle sémantické kategorie

Sémantická kategorie Valenční adverbium	[čas]	[místo]	[důsledek]	[shoda]	ostatní
<i>Différemment de</i>	-	-	-	+	-
<i>(In)distinctement de</i>	-	-	-	+	-
<i>Indépendamment de</i>	-	-	-	+	-
<i>(In)dissociablement de</i>	-	-	-	+	-
<i>Isolément de</i>	-	+	-	+	-
<i>Séparément de</i>	-	+	-	+	-
<i>Suffisamment de</i>	-	-	-	-	+ [množství]
<i>Tellement de</i>	-	-	-	-	+ [množství]
<i>Compatiblement avec</i>	-	-	-	+	-
<i>Concurremment avec (à)</i>	+	-	-	+	-
<i>Conjointement avec</i>	+	-	-	+	-

²⁸ <http://cnrtl.fr/definition/favorablement>

²⁹ <http://fr.wiktionary.org>

Tab. 14.b.: Zařazení studovaných valenčních adverbii s předložkovým pádem à podle sémantické kategorie

Sémantická kategorie Valenční adverbium	[čas]	[místo]	[důsledek]	[shoda]	ostatní
<i>Adversativement à</i>	-	-	-	+	-
<i>Antérieurement à</i>	+	+	-	-	-
<i>(In)Comparablement à</i>	-	-	-	+	-
<i>Comparativement à</i>	-	-	-	+	-
<i>Concomitamment à</i>	+	-	-	+	-
<i>Conformément à</i>	-	-	+	+	-
<i>Consécutivement à</i>	+	-	+	-	-
<i>Conséquemment à</i>	+	-	+	+ / -	-
<i>Contradictoirement à</i>	-	-	-	+	-
<i>Contrairement à</i>	-	-	-	+	-
<i>Corollairement à</i>	+	-	+	-	-
<i>Corrélativement à</i>	+	-	+	+	-
<i>Extérieurement à</i>	-	+	-	-	-
<i>Inférieurement à</i>	-	+	-	-	-
<i>Inversement à</i>	-	-	-	+	-
<i>(Dé)Favorablement à</i>	-	-	-	-	+ [způsob]
<i>Latéralement à</i>	-	+	-	+	-
<i>Parallèlement à</i>	+	+	-	+	-
<i>Pareillement à</i>	-	-	-	+	-
<i>Perpendiculairement à</i>	-	+	-	-	-
<i>Postérieurement à</i>	+	+	-	-	-
<i>Préalablement à</i>	+	-	-	-	-
<i>Précédemment à</i>	+	-	-	-	-
<i>Préféablement à</i>	-	-	-	-	+ [způsob]
<i>Proportionnellement à</i>	-	+	-	+	-
<i>Relativement à</i>	-	+	-	+	-
<i>Semblablement à</i>	-	-	-	+	-
<i>Simultanément à</i>	+	-	-	+	-
<i>Subséquemment à</i>	+	-	+ / -	-	-
<i>Supérieurement à</i>	-	+	-	-	-
<i>Ultérieurement à</i>	+	-	-	-	-

Nalezená valenční adverbia tvoří dohromady homogenní soubor slov výrazně značících geometrický vztah mezi jejich řídicím a závislým členem. Elektronická verze slovníku *le Petit Robert* (1996) a také kol. autorů *Grammaire méthodique du français* (2009, s. 659) toto spojení adverbia s předložkou analyzuje jako *locution prépositionnelle*, ke kterému je ve většině případů možné nalézt vhodný ekvivalent ve slovním druhu předložek (*conformément à* → *selon*, *contrairement à* → *contre*, *ultérieurement à* → *après*). Tato skutečnost poukazuje na fakt, že vyhasínání valence vlastně probíhá podle pravidla: Valence přechází z adjektiva na adverbium pouze tehdy, pokud výsledek splňuje parametry *locution prépositionnelle*, tj. sekundární předložky. Tento fakt je poměrně překvapivým zjištěním, neboť to znamená, že proces „dědění“ a „vyhasínání“ valence probíhá značně selektivní cestou - od relačních valenčních adjektiv k relačním valenčním adverbium zastávajících výše zmíněnou funkci sekundárních předložek.

4.2.1. Analýza nejfrekventovanějšího adverbia *contrairement à*

Le Petit Robert (2008) lexikograficky definuje *contrairement à* jako: „[celui] qui présente la plus grande différence possible, en parlant de deux choses du même genre“. CNRTL nabízí následující synonymní slovní spojení: *En opposition, en désaccord avec quelqu'un, avec quelque chose*³⁰. Pokud valenční adverbium spojuje element věty s elementem po předložkové vazbě, *contrairement à* pak uvádí tyto dva elementy vzájemně v opozici [0 shoda], tj. schematicky:

[[denotát 1] ["v opozici k, opačný k"] [denotát 2]].

Jako většina adverbii na *-ment*, je i adverbium *contrairement* odvozeno z příslušného adjektiva – *contraire*. Etymologické kořeny tohoto slova sahají k latinskému adjektivu *contrarius* (ve smyslu „opačný“), které samo bylo odvozeno z latinského slovesa *contrariare* (ve významu „říkat opak“) (Baumgartner, Ménard, 2000). Morfologicky se pak *contrairement* skládá z předložky *contra* (tj. *contr-*), adjektivního sufixu *-aire* a adverbialního sufixu *-ment*. Význam adverbia je tedy ve skutečnosti vyjádřen předložkou a po přiložení předložkového syntagmatu se tak stává hned dvakrát (Skot-Hansen, 2009, s. 174).

Valenční potenciál a strukturu adverbia *contrairement à* ilustrujme na příkladu (20a,b). Pomocí syntaktických parafrází (20a,b 1) je možné dokázat, že adverbium je orientováno

³⁰Contrairement. *Centre national des ressources textuelles et linguistiques* [online]. 2012 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://cnrtl.fr/definition/contrairement>

k celé větě. Adverbiální syntagma [*contrairement à* + valenční doplnění] denotuje tedy vztah k výpovědi věty jako celku.

(20a) *C'est là que le rôle de sparring, contrairement à l'idée reçue, ne consiste pas uniquement à se prendre des coups.*

1→ *Le rôle de sparring ne consiste pas à se prendre des coups, ce qui est contraire à l'idée reçue.*

2→ *[l'idée reçue]≈ [se prendre des coups] ∧ [l'idée reçue] ≠[le rôle de sparring]; Le rôle de sparring est contraire à l'idée reçue.*

(20b) *Contrairement à mes prévisions, Anne ne s'opposa pas à ces mondanités.*³¹

1→ *[[le fait qu'Anne ne s'opposa pas] et [mes prévisions] [se déroulent / se produisent / ont lieu] contrairement]*

2→ *[mes prévisions]≠ [le fait qu'Anne + ne pas + s'opposer];*
**Anne est contraire à mes prévisions.*

V obou dvou příkladech je studované adverbiální syntagma v syntaktické funkci příslovečného určení (Guimier: adverbium extra-prédicatif) buď vložené (oddělené interpunkcí; (20a)) mezi sloveso a faktivní lexém nebo anteponované větě (20b). V sémantickém plánu lze ovšem nalézt určité rozdíly. Zatímco ve (20a, parafráze 2) je adverbium svým *portée* myšlenkově spojeno s podmínem věty a nepřímo i s předmětem, ve druhém případě (20b, parafráze 2) se adverbium kromě již zmíněného napojení na celou výpověď neváže k žádnému větnému členu. Případ (20a) lze klasifikovat jako „*adverbe endophrastique*“ s „*portée sur phrase*“ (dle Guimiera) neboli jako větné příslovce podílející se na referenčním smyslu věty (dle Riegel, Pellat, Rioul). Adverbiální syntagma [*contrairement à l'idée reçue*] spojuje také výpověď věty s předcházejícím kontextem, má tak tedy funkci anaforickou a absence tohoto členu by danou výpověď určitým způsobem modifikovala. Adverbium ve (20b) se nepodílí na referenčním smyslu věty. Konkrétněji: situace [*Anne + ne pas + s'opposer*] by i bez adverbiálního syntagmatu [*contrairement à mes prévisions*] odpovídala kýžené výpovědi, tj. [*Anne ne s'opposa pas à ces mondanités*]. V adverbiálním syntagmatu [*contrairement à mes prévisions*] lze vidět přítomnost mluvčího, která komentuje daný děj. Dle Guimiera lze tento případ zařadit v sémantickém plánu jako „*adverbe exophrastique illocutif*“ s „*portée sur la visée de discours*“ neboli jako větné příslovce, komentář výpovědi (u Riegel, Pellat, Rioul).

³¹tamtéž

Vztah mezi řídicím a závislým členem adverbia *contrairement à* má symetrickou strukturu. Oba dva elementy mají stejnou sémantickou váhu a je možné je dát do souřadícího vztahu, jak je ilustrováno například jednou z parafrází ve (20b): *[[le fait qu'Anne ne s'oppose pas] et [mes prévisions] [se déroulent / se produisent / ont lieu] contrairement]*, tj. *[le fait qu'Anne ne s'oppose pas] = [0 mes prévisions]*.

Z výsledků korpusové analýzy lze usoudit, že ve většině případů adverbiální syntagma *contrairement à* zastává syntaktickou funkci příslovečného určení, sémantickou funkci modifikátoru věty/výpovědi (viz (22a-h) a často bývá i intonačně vymezeno od zbytku věty. Byl ovšem nalezen i případ (vzácný), kdy se adverbiální syntagma *contrairement à* přímo váže na sloveso. Sloveso v tomto případě dokonce vyžaduje zaplnění této pozice, bez které by věta byla agramatická. Adverbiální syntagma se tak stává obligatorním valenčním doplněním slovesa (21).

- (21) *Le médecin qui, de manière intentionnelle et délibérée, aide un individu à mettre fin à sa propre vie, agit contrairement à l'éthique.*
→ **Le médecin qui, de manière intentionnelle et délibérée, aide un individu à mettre fin à sa propre vie, agit.*

Co se týče postavení adverbia vzhledem k determinovanému elementu, může být anteponované (22a,b), vložené (viz př. (20a; 22c,d), kde je adverbium kromě výpovědi spojené i s podmínkou) i postponované (22e-g) celé větě nebo části věty, ke které se vztahuje. Závislý člen, který následuje po předložkové vazbě, může být realizován různými elementy: slovesný děj (nominalizovaný (20a,b) nebo realizovaný větnou strukturou (22b,d)), hmotné objekty (22a,d), abstraktní entity (22c,e) nebo časový údaj (22f,g). Jedná se tedy o všechny z vymezených entit Lyonsovy kategorizace.

- (22a) *Contrairement à son homologue de l'Hexagone, le conducteur scandinave ne possède pas d'instinct agressif.*
(22b) *Contrairement à ce que l'on croit, il faut être logique et rapide.*
(22c) *La méningite B contrairement à la méningite A ou C n'est pas encore traitée par vaccin.*
(22d) *Les artistes contrairement à ce que l'on pourrait imaginer ne s'aiment pas toujours.*
(22d) *Schuth renvoie sa frappe mais Domi a bien suivi contrairement à l'arrière-garde de Nancy.*

- (22e) *Selon les premières statistiques, Plombières [Plombières-les-Bains] enregistre une courbe ascendante contrairement à la moyenne en France.*
- (22f) *Le Lido est également ouvert, contrairement à l'an passé.*
- (22g) *La saisie informatique est désormais directe contrairement à 1989.*

4.3. Dědění a vyhasínání valence souboru adverbii s předložkovou vazbou *de*

Pro účely sestavení souboru adjektiv s předložkovou vazbou *de* a následného studia „dědění“ a „vyhasínání“ valence po transformaci těchto adjektiv na adverbium se sufixem *-ment* a s předložkovou vazbou *de* byl užit korpus *L'Est Républicain*. K výsledkům je úvodem nutné říci, že soubor valenčních adjektiv s předložkovou vazbou *de* uvedený níže není s jistou určitostí vyčerpávající. Důvodem je fakt, že korpus *L'Est Républicain* obsahuje jen ta adjektiva, která byla užitá ve třech ročnících tohoto regionálního deníku.

V tabulce 15.a., 15.b. a 15.c. jsou rozepsány příslušné skupiny adverbii 1, 2 a 3 tak, jak jsou definovány výše v oddílu 2.3. K příslušnému adjektivu s předložkovou vazbou *de* je uvedeno nejdříve derivované adverbium na *-ment*³² (pokud nelze, označeno -) a následně adverbium s předložkovou vazbou *de* (pokud nelze, označeno -).

Tab. 15.a.: Skupina 1 – GEOMETRICKÝ VZTAH

Valenční adjektivum	Adverbium	Valenční adverbium
<i>Isolé de</i>	<i>Isolément</i>	<i>Isolément de</i>
<i>Séparé de</i>	<i>Séparément</i>	<i>Séparément de</i>
<i>Distant de</i>	-	-
<i>Annexe de</i>	-	-
<i>Issu de</i>	-	-
<i>Originnaire de</i>	<i>Originnairement</i>	-
<i>Provenant de</i>	-	-
<i>Naissant de</i>	-	-

³²Příslušné tvary byly ověřovány za pomoci elektronické verze slovníku *le Petit Robert*, webu CNRTL a dle vyčerpávajícího seznamu 3 171 adverbii na *-ment* v *Grammaire des adverbes: description des formes en -ment* (Molinier, Levrier, 2000, s. 428-519).

Tab. 15.b.: Skupina 2 – GEOMETRICKO-PSYCHOLOGICKÝ VZTAH

Valenční adjektivum	Adverbium	Valenční adverbium
<i>(In)différent de</i>	<i>(In)différemment</i>	<i>(In)différemment de</i>
<i>(In)dépendant de</i>	<i>(In)dépendamment</i>	<i>(In)dépendamment de</i>
<i>Indissociable de</i>	<i>Indissociablement</i>	<i>Indissociablement de</i>
<i>(In)distinct de</i>	<i>(In)distinctement</i>	<i>(In)distinctement de</i>
<i>Synonyme de</i>	-	-

Tab. 15.c.: Skupina 3 – PSYCHOLOGICKÝ VZTAH

Valenční adjektivum	Adverbium	Valenční adverbium
<i>Absent de</i>	-	-
<i>Amer de</i>	<i>Amèrement</i>	-
<i>Amoureux de</i>	<i>Amoureusement</i>	-
<i>Anxieux de</i>	<i>Anxieusement</i>	-
<i>Avide de</i>	<i>Avidement</i>	-
<i>(In)capable de</i>	<i>(In)capablement</i>	-
<i>(In)certain de</i>	<i>(In)certainement</i>	-
<i>Conscient de</i>	<i>Consciemment</i>	-
<i>(Mé)content de</i>	-	-
<i>Convaincu de</i>	-	-
<i>Coupable de</i>	<i>Coupablement</i>	-
<i>Curieux de</i>	<i>Curieusement</i>	-
<i>Désireux de</i>	-	-
<i>Digne de</i>	<i>Dignement</i>	-
<i>Doué de</i>	-	-
<i>Envieux de</i>	<i>Envieusement</i>	-
<i>Étonné de / choqué de / surpris de</i>	<i>Étonnement / - / -</i>	<i>- / - / -</i>
<i>Exempt de</i>	-	-
<i>Fatigué de / Las de</i>	<i>- / Lassement</i>	<i>- / -</i>
<i>Féru de</i>	-	-
<i>Fier de</i>	<i>Fièrement</i>	-
<i>Fou de</i>	<i>Follement</i>	-
<i>Furieux de</i>	<i>Furieusement</i>	-
<i>Gai de</i>	<i>Gaîment</i>	-
<i>(Mal)heureux de</i>	<i>(Mal)heureusement</i>	-
<i>Impatient de</i>	<i>Impatiemment</i>	-
<i>Inquiet de</i>	<i>Inquiètement</i>	-
<i>Ivre de</i>	-	-
<i>Jaloux de</i>	<i>Jalousement</i>	-

<i>Joyeux de</i>	<i>Joyusement</i>	-
<i>Libre de</i>	<i>Librement</i>	-
<i>Lourd de</i>	<i>Lourdement</i>	-
<i>Manquant de</i>	-	-
<i>Malvenu de</i>	-	-
<i>Mixte de</i>	-	-
<i>Morose de</i>	<i>Morosement</i>	-
<i>Passible de</i>	-	-
<i>(Dé)pourvu de</i>	-	-
<i>(Ir)responsable de</i>	-	-
<i>Soucieux de</i>	<i>Soucieusement</i>	-
<i>Souffrant de</i>	-	-
<i>Sûr de</i>	<i>Sûrement</i>	-
<i>Susceptible de</i>	-	-
<i>Suspect de</i>	<i>Suspectement</i>	-
<i>Titulaire de</i>	<i>Titulairement</i>	-
<i>Veuf de</i>	-	-
<i>Vide de</i>	-	-
<i>[Adj. de la couleur] de (př.: vert / rouge de qqch)</i>	<i>[[Couleur] + -ment] (vertement / rougement³³)</i>	-

Nalezená valenční adverbia bylo možné rozřadit opět do tří skupin podle toho, jaký vztah uvozují mezi svůj řídicí a závislý člen. I zde jsou adjektiva 1. skupiny klasifikována jako adjektiva relační, zatímco mnohem početnější adjektiva 3. skupiny jsou kvalitativními adjektivy (23).

- (23) **Placez ce mélange dans un fût en inox moins / très / plus isolé de l'atmosphère et laissez fermenter durant trois semaines.*
Comme souvenir de la Gran Risa, Miller était resté sur celui moins / très / plus amer de sa chute (que) dans la seconde manche.

Adverbia skupiny 3. opět nedělí valenci adjektiva. Povšimněme si také, že předložka *de* u adjektiv 1. skupiny opět uvádí lokutiv (otázka kde). V případě adjektiv 3. skupiny je to potom valenční doplnění ve smyslu genitivu³⁴, nejčastěji ve smyslu agentním (vyjadřuje

³³ Hapax (www.cnrtl.fr/definition/rougement).

³⁴ Pád na otázku koho, čeho, vyjadřující hlavně neshodný přívlastek, řídic. předmět u někt. sloves; druhý pád (<http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=genitiv&Hledej=Hledej>)

personálního/neživotného konatele v širokém smyslu: *fatigué de qqn/qqch, étonné de qqn/qqch*) nebo patientním (vyjadřuje objekt dějem zasazený: *amoureux de qqn / envieux de qqch*). U skupiny 3 je možné také valenční doplnění ve smyslu instrumentálu³⁵ (původce: *féru de qqch / qqn*).

Z výsledků analýzy dědění a vyhasínání valence adjektiv s předložkovou vazbou *de* lze tedy usoudit, že i v případě valenčních adverbíí na *-ment* s předložkovou vazbou *de* bylo možné postupovat analogicky jako v případě valenčních adverbíí na *-ment* s předložkovou vazbou *à* dle studie Skot-Hansen (2009).

4.4. Valence adverbíí nezakončených sufixem *-ment*

V tabulce 16 je podán přehled adverbíí (získaný vizuální inspekci elektronické verze slovníku *le Petit Robert*), která nejsou morfologicky sjednocená příponou *-ment*. Tato adverbia však mají také schopnost fungovat společně s pravovalenčním předložkovým syntagmatem a rozvinout tak svůj valenční potenciál, jak byl popsán výše u souboru valenčních adverbíí na *-ment*. Aby se tak ovšem stalo, je často nutné při transformaci adverbia zajít dále než jen k připojení předložkové vazby. Například adverbium *avant* (stejně tak *dedans, dehors, dessous, dessus*) je třeba nejdříve transformovat v *locution adverbiale* (adverbíální syntagma) *en avant*, které potom lze doplnit předložkovou vazbou na pravé straně.

³⁵ Pád na otázku kým, čím, vyjadřující nejč. prostředek n. nástroj činnosti; 7. pád (<http://prirucka.ujc.cas.cz/?slovo=instrument%C3%A11&Hledej=Hledej>)

Tab. 16: Soubor adverbii bez *-ment* s valenčním potenciálem s vyznačením jejich transformace, překladu a zařazení k sémantické kategorii

Adverbium	Valenční adverbium s předložkovou vazbou	Překlad	Sémantická kategorie
<i>Après</i>	<i>Après de</i>	Vedle / v porovnání s	[místo], [shoda]
<i>Autour</i>	<i>Autour de</i>	Kolem	[místo], [čas]
<i>Avant</i>	<i>En avant de</i>	Napřed, vpředu	[místo]
<i>Dedans (au-dedans)</i>	<i>En dedans de (au-dedans de)</i>	Uvnitř	[místo]
<i>Dehors (au-dedans)</i>	<i>En dehors de (au-dehors de)</i>	Vně, zvenčí	[místo]
<i>Deçà, delà</i>	<i>(En) au-deçà de, au-delà de</i>	Dále za, za	[místo]
<i>Dessous</i>	<i>En dessous de</i>	Pod, dole	[místo]
<i>Dessus</i>	<i>Au-dessus de (en sus de)</i>	Nad, nahoře	[místo]
<i>Hors</i>	<i>Hors de</i>	Mimo, vně / vyjma	[místo], [čas], [shoda]
<i>Loin</i>	<i>Loin de</i>	Daleko, dál	[místo], [čas]
<i>Lors</i>	<i>Lors de</i>	Během, při (čem)	[čas]
<i>Outre</i>	<i>Outre à (en outre de)</i>	Mimo, kromě	[místo], [shoda]
<i>Près</i>	<i>Près de</i>	Blízko	[místo], [čas]
<i>Vis-à-vis</i>	<i>Vis-à-vis de</i>	Naproti, v porovnání s	[místo], [shoda]

Valenční adverbia tohoto typu sice nejsou derivována z deverbálního adjektiva, a tedy zde nelze hovořit o děděni a vyhasínání valenčního potenciálu. Nicméně jinak tato skupina adverbii vykazuje stejné rysy jako valenční adverbia na *-ment*.

I v tomto případě lze hovořit o ustavení silného vztahu mezi predikátem a předložkovým syntagmatem napojeným napravo (24a,b). Tento vztah tak jako v předchozích případech implikuje určitý geometrický vztah, čímž je myšleno, že vztah mezi řídicím členem adverbia (predikát, věta, výpověď) a závislým členem adverbia (předložkové syntagma) je možné spočítat, přesně určit, přesvědčit se o něm zrakem nebo ho vyjádřit matematickým vztahem (24a). Zároveň je také možné tento vztah metaforicky rozšířit na sémantickou kategorii času a shody (24b).

(24a) *Elle habite loin de son bureau.*

→ *[[le fait qu' elle habite] et [son bureau] [se déroulent / se produisent / ont lieu] loin]*

(24b) *Ma fortune est modeste vis-à-vis de la sienne.*

→ *[[le fait que ma fortune est modeste] et [sa fortune (la sienne)] [se déroulent / se produisent / ont lieu] vis-à-vis (comparablement/comparativement)]*

Tento vztah může mít také tzv. paralelní (25a), neparalelní (25b) nebo symetrickou (25c) strukturu v závislosti na vztahu mezi řídicím a závislým členem valenčního adverbia.

- (25a) *Des statues ont été placées l'une vis-à-vis de l'autre.*
- (25b) *Approchez-vous, venez auprès de moi.*
- (25c) *Que la réalité était triste et ennuyeuse auprès de mon songe.*
- ↔ *Que mon songe était triste et ennuyeuse auprès de la réalité.*

I zde může být valenční doplnění těchto adverbii obligatorní (26a), potenciální (26b; součástí referenčního smyslu výpovědi) nebo fakultativní (nekonstitutivní) (26c; není součástí referenčního smyslu výpovědi).

- (26a) *Approchez-vous, venez auprès de moi. Elle habite loin de son bureau.*
- (26b) *Ma fortune est modeste vis-à-vis de la sienne.*
- (26c) *En outre de tout attente, M. Longuet demande à M. Jospin de bien vouloir faire partager sa méthode.*

Stejně tak i samo valenční doplnění adverbia může být obligatorní (27a) nebo potenciálně nevyjádřené (27b).

- (27a) *Ma fortune est modeste vis-à-vis de la sienne.*
**Ma fortune est modeste vis-à-vis.*
- (27b) *Nous nous sommes trouvés l'un vis-à-vis de l'autre.*
Nous nous sommes trouvés vis-à-vis.

I v tomto případě elektronická verze slovníku *le Petit Robert* (1996-1997) klasifikuje daná valenční adverbia s předložkovou vazbou jako *locution prépositionnelles*.

5. Závěr

Tato práce se podrobně zabývala problematikou valenčních adverbíí s předložkovou vazbou. V obecné rovině byl nejdříve vymezen slovní druh adverbíí, a to v pojetí francouzské gramatické tradice. Aby bylo možné v praktické části přistoupit ke kvalitativnímu vyhodnocení získaných výsledků, byl navržen systém třídění adverbíí, a to jak v syntaktickém, tak i v sémantickém plánu. Jedná se o teorii vycházející z prací kolektivu Riegl, Pellat, Rioul (2011), který je doplněn o teorii C. Guimiera (1996) a studii kol. Molinier, Levrier (2000). Následně byla obecně uvedena teorie valence vycházející z klasické francouzské práce na toto téma autora L. Tesnière, která byla dále zúžena na oblast valence adverbíí. Práce se také zabývala studií „dědění“ a „vyhasínání“ valence, která vycházela z předpokladu, že adverbium svého valenčního potenciálu nabývá sekundárně, transformační cestou po slovním druhu, ze kterého je derivované. Pro správné zařazení valenčních adverbíí je důležitá především správná identifikace syntaktických závislostí, do kterých v dané větě adverbium vstupuje. Syntaktickými závislostmi je zde myšlena především pozice adverbia vzhledem ke svému řídicímu členu (adverbium v roli závislého členu).

Z důvodů omezení vyplývajících z práce s korpusovými manažery užitými v experimentální části této práce, byl výzkum valence adverbíí nejdříve omezen na morfologicky jednotnou skupinu adverbíí na *-ment*. Valenční adverbium na *-ment* s předložkovým pádem je v této práci vymezeno následovně:

- Valenční adverbium na *-ment* s předložkovou vazbou v sobě zachovává obecné vlastnosti deverbálního adjektiva, ze kterého bylo derivováno, ale jeho význam (v případě adverbia „verbalement évoqué“) cílí na slovesný děj syntakticky realizovaný slovesem.
- Valenční adverbia svůj valenční potenciál dědí po valenčním adjektivu s předložkovou vazbou, ze kterého byla derivována. Aby se tak stalo, ustavuje původní adjektivum mezi svým řídicím a závislým členem tzv. geometrický vztah, který mezi oběma elementy tvoří pevnou vazbu implicitně zahrnující i slovesný děj dané situace. Valenční potenciál přejímají i adverbia derivována z adjektiv, kde je geometrický vztah metaforicky rozšířen na kategorii času a shody. Valence přechází z adjektiva na adverbium pouze tehdy, pokud výsledek

splňuje parametry *locution prépositionnelle*, tj. sekundární předložky. Valenční potenciál nedědí adverbia derivována z kvalitativních valenčních adjektiv ustavujících mezi svým řídicím a závislým členem psychologický vztah.

- Valenční adverbium s předložkovou vazbou explicitně ustavuje ve větě silný vztah mezi predikátem, větou nebo výpovědí (ve smyslu komentáře mluvčího) a předložkovým syntagmatem napojeným napravo ve tvaru [předložka + nominální syntagma / vedlejší věta]. Tento vztah může mít dále tzv. paralelní, neparalelní nebo symetrickou strukturu v závislosti na vztahu mezi řídicím a závislým členem valenčního adverbia.
- Valenční adverbium v roli závislého členu může být vyjádřeno obligatorně (pak zaujímá pravovalenční pozici vzhledem k predikátu) nebo potenciálně, popř. může fungovat jako fakultativní doplnění (pak je jeho pozice vůči predikátu celkem volná).
- Valenční doplnění (předložkové syntagma) adverbia může být obligatorní, potenciální i násobné.

Kvantitativní analýza provedená v experimentální části této práce byla zaměřena na vytvoření seznamu valenčních adverbií a popis frekvence daného jevu. Seznam valenčních adverbií byl vytvořen jak na základě preanalýzy se slovníkem *le Petit Robert*, tak za pomoci vyhledávání zadané problematiky v korpusech psaného francouzského jazyka. Dalším cílem kvantitativní analýzy bylo také popsat zastoupení valenčních adverbií na *-ment* ve třech žánrech textů: beletristickém, odborném a publicistickém. Výsledky naznačují, že v textech odborného žánru, kde je třeba zvýšení informační hustoty, se valenční adverbium vyskytuje častěji. Důvodem může být i fakt, že adverbia na *-ment* nejsou ve francouzské literární tradici považována za stylisticky „krásná“ a autoři beletristického i publicistického žánru budou spíše využívat různých opisů (Bougault, 2003, s. 37). Vzhledem k použitým subkorpusem a nepříliš lišícím se hodnotám nelze dále srovnat výsledky frekvence hledaného jevu. Celkově je valenční adverbium jev menšinový a při vyhodnocování výsledků se tak setkáváme s vyšším výskytem šumu.

Vedlejším cílem kvantitativní analýzy bylo také popsat problematiku práce s korpusem psaného francouzského jazyka při vyhledávání daného problému. Korpus *Frantext*, ač největší z korpusem francouzského jazyka, má řadu omezení při vyhledávání, třídění i práci s výsledky. Korpus *L'Est Républicain* nabízí všechny výhody webového rozhraní KonText a je tak celkově pro kvantitativní i kvalitativní analýzu vhodnější.

Následně bylo přistoupeno ke kvalitativnímu vyhodnocení získaných výsledků. V první řadě byla nalezená adverbia rozdělena na základě jejich sémantiky do pěti kategorií: čas, místo, důsledek, shoda a ostatní. Všechna identifikovaná valenční adverbia na *-ment* s předložkovou vazbou morfologicky pochází z ženského rodu příslušného adjektiva. Následně bylo charakterizováno nejfrekventovanější z valenčních adverbií *contrairement à*. Ve většině případů je syntakticky s větou spojeno jako příslovečné určení, které vykazuje poměrně vysokou pohyblivost vzhledem ke svému řídicímu členu. Byly ovšem nalezeny i vzácnější případy, kdy bylo dané adverbium obligatorním valenčním doplněním slovesa. Sémanticky se dále jedná o příslovce vyjadřující [0 shoda], které spojuje symetricky svůj řídicí a závislý člen.

Za pomoci korpusové analýzy byl vytvořen soubor valenčních adjektiv adverbií s předložkovou vazbou *de*. Studií tohoto souboru byly potvrzeny závěry předchozí dánské studie na téma „dědění“ a „vyhasínání“ valence adjektiv a adverbií s předložkovou vazbou *à* (Skot-Hansen, 2009).

Tato práce potvrdila, že valenční potenciál může rozvinout (a tedy nabýt výše popsaných vlastností) i soubor morfologicky odlišných adverbií, tj. adverbií nezakončených na *-ment*. V tomto případě ovšem nelze hovořit o dědění nebo vyhasínání valence, neboť tato adverbia jsou morfologicky velmi složitá a jejich vzniku nepředchází valenční adjektivum.

Tato diplomová práce na základě sémantického a syntaktického rozboru daných vzorků potvrdila, že slovní druh adverbií není tak heterogenní, neměnnou a ustrnulou kategorií, za jakou je pokládán v mnohých lingvistických pracích. Naopak soubor valenčních adverbií potvrzuje, že lze v rámci kategorie adverbia vymezit celkem homogenní soubor entit, které jsme schopni dále popsat, roztřídit a studovat za pomoci pevně stanovených gramatických nástrojů. Celkem překvapivé je i zjištění, že valence je děděna „selektivním“ způsobem po relačních valenčních adjektivech s předložkovou vazbou. Výsledkem tohoto procesu je tak tedy soubor sekundárních předložek v podobě valenčních relačních adverbií s předložkovou vazbou. Tento závěr podporuje i fakt, že i samotná kategorie slovního druhu předložek je relační a ne kvalitativní.

Tato studie valenčních adverbíí není zdaleka vyčerpávající. Je možné navázat například studiem konkurenčních prostředků plnicími obdobné syntaktické funkce (deadjektivní opisy, předložková syntagmata, participiální konstrukce, gerundiální konstrukce a vedlejší věty) nebo hloubější stylistickou studií valenčních adverbíí za pomoci korpusového zkoumání.

Résumé en français

La partie du discours nommée adverbe est définie particulièrement par son hétérogénéité, son invariabilité et son intransitivité. L'objectif de la présente mémoire est de réfuter dans une certaine mesure cette caractéristique et de prouver l'existence d'un ensemble homogène des adverbes qui sont unis par sa capacité de se comporter comme la tête d'un groupe qui appelle des compléments. Dans cette étude, nous analysons donc la valence des adverbes ainsi que les possibilités de la recherche expérimentale d'un tel problème.

Pour qu'il soit possible d'examiner ledit, il fallait d'abord décrire et classer la partie du discours des adverbes en général. Ce travail s'appuie sur des grammaires françaises traditionnelles, mais aussi sur des textes linguistiques visés rigoureusement à la classe des adverbes. Pour sa clarté relative, nous nous sommes penchés au final vers le classement en fonction du niveau sémantique et syntaxique de la *Grammaire méthodique du français* (Riegel, Pellat, Rioul, 2011) qui se combine dans le travail avec le système du classement de Guimier (1996). Sur la base de tels outils, il était désormais possible de saisir les résultats obtenus dans la partie expérimentale.

Ensuite, la partie théorique présente et caractérise la problématique de la valence telle qu'elle est traitée dans la linguistique française, particulièrement dans le travail classique sur ce thème de Lucien Tesnière « *Éléments de syntaxe structurale* » (1988 ; 1ère ed. 1959). En générale, le terme de la valence est expliquée comme une certaine aptitude de certaines catégories grammaticales centrales (noms, adjectifs, verbes, adverbes), fonctionnant comme catégories têtes dans l'architecture de la phrase, à imposer à leur entourage des configurations syntaxiques bien déterminés (Riegel, Pellat, Rioul, 2011, p. 234). Ce travail prouve ensuite que la valence n'est pas exclusive pour toutes ces catégories grammaticales. Selon L. Tesnière, le verbe est « le noeud des noeuds », c.-à-d. ses capacités de valence sont supérieures et peuvent être « hérité » (ou peuvent « s'éteindre ») après la transformation du verbe en autres « catégories tête » (noms, adjectifs, adverbes). Comme la classe des adverbes représente la dernière échelle dans la hiérarchie des noeuds, il devrait être possible d'observer ce chemin de « l'héritage » ou de « l'éteignement » de la valence sur le terrain transformationnel des adjectifs valentiels en adverbes valentiels. Ce trait est bien décrit et observé par une linguiste danoise A. Skot-Hansen (2009) qui fixe ainsi trois groupes des adjectifs valentiels après lesquels la valence soit est héritée, soit s'est éteinte. Selon Skot-Hansen, seulement les adjectifs impliquant le sens géométrique (groupe 1 : *antérieur à*,

parallèle à etc.) ou le sens géométrique métaphoriquement élargi des classes sémantiques du temps et de l'accord³⁶ (groupe 2 : *comparable à*, *contraire à* etc.) sont capables de transmettre sa valence (mais pas dans tous les cas ; voir ci-dessous). De plus, tous ces adjectifs, après lesquels les adverbes héritent la valence, sont des adjectifs relatifs. Un seul groupe, qui n'a pas une telle capacité, est le groupe 3 ayant le sens abstrait (les sentiments, les propriétés, les états psychologiques). Skot-Hansen postule que la relation entre l'adjectif du groupe 3 et son complément est trop faible pour que le complément « survive » la transformation jusqu'à l'adverbe.

Globalement, les adverbes valentiels se construisent avec un complément prépositionnel qui est effaçable ou non. Comme déjà mentionné ci-dessus, ces adverbes introduisent une forte relation géométrique (ou géométrique métaphoriquement élargie) entre leur élément régissant (prédicat, phrase, énoncé) et leur élément subordonné en forme de [préposition + syntagme nominal / proposition subordonnée]. L'adverbe valentiel peut être exprimé obligatoirement (dans ce cas, il occupe la position à droite du prédicat) ou potentiellement, éventuellement il peut fonctionner comme le complément facultatif (après, sa position est plus ou moins libre dans la structure phrastique).

Dans la partie expérimentale, nous avons réalisé principalement une analyse quantitative visée sur la création d'une liste des adverbes valentiels et sur la description de la fréquence du phénomène donné. La liste des adverbes valentiels a été créée à partir de la pré-analyse des dates de la version électronique du dictionnaire de la langue française *le Petit Robert*. Cette liste était ensuite accomplie via l'étude des deux corpus de la langue française : *Frantext* et *L'Est Républicain*. Vu les restrictions du travail avec les corpus, nous n'avons étudié que les adverbes en *-ment*. En plus, avec l'aide de l'analyse des corpus utilisés, il était possible d'étudier la représentation proportionnelle des adverbes valentiels dans trois subcorpus de différents genres (littéraire, spécialisé et publicitaire). Les résultats acquis montrent que c'est plutôt le genre de la langue spécialisée qui tend à utiliser le plus les adverbes valentiels. Cela peut être expliqué par le fait que l'emploi de l'adverbe en *-ment* n'est pas considéré comme suffisamment « beau » du point de vue de la stylistique française (Bougault, 2003, s. 37). Néanmoins, à cause des restrictions du travail avec le corpus, il n'est pas possible de comparer plus loin les résultats obtenus. En totalité, les adverbes valentiels sont un phénomène plutôt minoritaire. C'est pourquoi lors de l'évaluation des résultats, nous rencontrons un haut pourcentage de bruit (de fausses collocations).

³⁶ La catégorie sémantique de l'accord est définie dans la thèse selon Molinier, Levrier (2000) et comporte trois classes nommées *égaliseurs*, *transitionnels* et *adversatifs*.

En ce qui concerne les possibilités de la recherche du phénomène donné, il faut dire que le corpus Frantext, même s'il est l'un des plus grands corpus de la langue française, montre plusieurs restrictions dans les domaines de la recherche, du triage et du travail avec les résultats. Contrairement à cela, le corpus *L'Est Républicain* offre tous les avantages du moteur de recherche « KonText » et il est donc, au final, plus apte pour une telle recherche.

Subséquentement, nous avons abordé l'analyse qualificative de la liste des adverbes valentiels acquise. Premièrement, les adverbes étaient divisés d'après leur sens en cinq catégories : temps, lieu, conséquence, accord et autres. Il est assez surprenant que la valence est héritée d'une façon sélective des adjectifs relatifs valentiels. Le résultat de ce procès est ainsi l'ensemble des prépositions secondaires. Ce résultat est confirmé même par le fait que la partie du discours des prépositions est relative et non qualificative. Ensuite, nous avons effectué une analyse de l'adverbe le plus fréquent de toutes analyses quantitatives – *contrairement à*.

Avec l'aide de l'analyse du corpus *L'Est Républicain*, nous avons également acquis une liste des adjectifs valentiels avec la préposition *de*. Sur la base de cette liste, nous avons confirmé les observations de A. Skot-Hansen sur l'étude de « l'héritage » et de « l'éteignement » de la valence des adjectifs avec la préposition *à* après la transformation en adverbes valentiels en *-ment*. Ce travail a confirmé aussi que le potentiel valentiel est exercé même par les adverbes qui n'appartiennent pas dans l'ensemble des adverbes dérivés en *-ment*. La liste de ces adverbes a été créée à partir de l'analyse de la catégorie des adverbes du dictionnaire *le Petit Robert*.

Somme toute, cette thèse a confirmé sur la base de l'étude sémantique et syntaxique que les adverbes valentiels ne forment pas un ensemble si hétérogène, invariable et intransitif que déclare la définition des adverbes. Au contraire, cet ensemble montre que dans le cadre des adverbes, il est possible de distinguer la classe relativement homogène au niveau sémantique et syntaxique. Cependant, cette étude sur les adverbes valentiels est loin d'être exhaustive. Il est possible de continuer avec l'étude sur les moyens de concurrence assurant les mêmes fonctions syntaxiques et sémantiques (les périphrases déadjectivales, les syntagmes prépositionnels, les constructions participiales ou les propositions subordonnées) ou avec l'étude sur l'emploi stylistique des adverbes valentiels sur la base de l'analyse de corpus.

Seznam tabulek a obrázků

- Tab. 1: Rekapitulace fungování adverbíí na *-ment* (Guimier, 1996) (str. 17)
- Tab. 2: Mots pleins a mots vides podle Tesnière (1966, s. 53) (str. 20)
- Tab. 3: Závislé členy a syntaktické funkce (Tesnière, 1966) (str. 20)
- Tab. 4.a.: Skupina 1 – **GEOMETRICKÝ VZTAH** (str. 25)
- Tab. 4.b.: Skupina 2 - **GEOMETRICKO-PSYCHOLOGICKÝ VZTAH** (str. 26)
- Tab. 4.c.: Skupina 3 – **PSYCHOLOGICKÝ VZTAH** (str. 27)
- Tab. 5: Specifikace korpusu L'Est Républicain (str. 43)
- Tab. 6: Soubor nalezených valenčních adverbíí zakončených na *-ment* (str. 45)
- Tab. 7: Parametry subkorpusů beletristického a odborného žánru (str. 46)
- Tab. 8 a 9: Metoda náhodného vzorku pro subkorpuse žánru beletristického a odborného (str. 47)
- Tab. 10: Analýza všech výskytů daného jevu v subkorpusech beletristického a odborného žánru (str. 47)
- Tab. 11: Parametry subkorpusu publicistického žánru a příslušných výsledků (str. 49)
- Tab. 12: Metoda náhodného vzorku pro subkorpus publicistického žánru (str. 49)
- Tab. 13: Nejfrekventovanější valenční adverbia na *-ment* pro daný žánr (str. 51)
- Tab. 14.a: Zařazení studovaných valenčních adverbíí s předložkovým pádem *de/avec* podle sémantické kategorie (str. 53)
- Tab. 14.b.: Zařazení studovaných valenčních adverbíí s předložkovým pádem *à* podle sémantické kategorie (str. 54)
- Tab. 15.a.: Skupina 1 – **GEOMETRICKÝ VZTAH** (str. 58)
- Tab. 15.b.: Skupina 2 – **GEOMETRICKO-PSYCHOLOGICKÝ VZTAH** (str. 59)
- Tab. 15.c.: Skupina 3 – **PSYCHOLOGICKÝ VZTAH** (str. 59)
- Tab. 16: Soubor adverbíí bez *-ment* s valenčním potenciálem s vyznačením jejich transformace, překladu a zařazení k sémantické kategorii (str. 62)
-
- Obr. 1: Znázornění vztahů mezi syntaktickým a sémantickým pozadím při popisu závislosti mezi dvěma elementy věty (Schwischay, 2001, s. 3). (str. 20)
- Obr. 2.: Znázornění směru „dědění“ a „vyhasínání“ valence. (str. 23)
- Obr. 3: Schéma složení korpusu Frantext a) podle počtu slov; b) podle počtu textů v závislosti na časovém období. (str. 41)
- Obr. 4: Metoda náhodného vzorku: nalevo srovnání frekvence výskytů i s chybovými úsečkami (interval spolehlivosti); Napravo porovnání četnosti daného jevu ku šumu v daném subkorpusu. (str. 48)
- Obr. 5: Analýza všech výskytů: nalevo srovnání frekvence výskytů hledaného jevu; Napravo porovnání četnosti daného jevu ku šumu v daném subkorpusu. (str. 48)
- Obr. 6: Nalevo srovnání frekvence výskytů daného jevu v subkorpusu publicistického žánru pro vyhodnocení výsledků metodou náhodného vzorku (MNV; s chybovou úsečkou (interval spolehlivosti)) a analýzou všech výsledků (AVV).; Napravo porovnání četnosti daného jevu ku šumu v daném subkorpusu pro vyhodnocení výsledků metodou náhodného vzorku (MNV) a analýzou všech výsledků (AVV). (str. 50)

Seznam použité literatury

Studovaný materiál

Base textuelle FRANTEXT. [online]. [cit. 14. červen 2014]. Dostupné na World Wide Web: <<http://www.frantext.fr/>>

Gaiffe, B. – Nehbi, K.: *IEstRepublicain*. Ústav Českého národního korpusu FF UK, Praha 2013. Dostupný z WWW: <http://www.korpus.cz>

le Petit Robert: Version électronique du Nouveau Petit Robert, Dictionnaire analogique et alphabétique de la langue française. [CD-ROM] Nouvelle édition du Petit Robert par Paul Robert. 1996-1997, Ver. 1.3

Centre National des Ressources Textuelles et Linguistique [online]. 2012 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.cnrtl.fr/>

Odborná literatura

BAUMGARTNER, Emmanuèle a Philippe MÉNARD. *Dictionnaire étymologique et historique de la langue française.* Paris: Libr. Générale Française, 2000. ISBN 978-225-3160-045.

BLUMENTHAL, Peter. Classement des adverbes: Pas la Couleur, rien que la nuance?. *Langue française.* 1990, vol. 88, issue 1, s. 41-50. DOI: 10.3406/lfr.1990.5751. Dostupné z: <http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/lfr0023-83681990num8815751>

BOUGAULT, Laurence. Circonstances du poème: Analyse stylistique des compléments circonstanciels dans les trois premiers poèmes de l'Ignorant de Philippe Jaccottet. *L'Information Grammaticale.* 2003, vol. 99, issue 1, s. 33-38. DOI: 10.3406/igram.2003.2601. **Dostupné z:** http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/igram_0222-9838_2003_num_99_1_2601

BOUTIN, Bertrand. LES ADVERBES EN -MENT. In: *Bertrand Boutin* [online]. 2014 [cit. 2014-12-14]. Dostupné z: http://www.bertrandboutin.ca/Folder_151_Grammaire/H_a_adv_en_ment.htm

CINQUE, Guglielmo. *Adverbs and functional heads: a cross-linguistic perspective.* Oxford: Oxford University Press, 1999. ISBN 9780195354058.

Český národní korpus [online]. 2013 [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <https://www.korpus.cz/>

DARMESTER, Arsène. *Reliques scientifiques.* Paris: Librairie Léopold Cerf., 1890. 2 sv.

GARDE, Anna, Ann-Marie LUND a Sven LIDMAN. *Gads lille leksikon.* 2. vyd. København: Gad, 1999. ISBN 87-120-3126-7.

GOES, Jan. *L' adverbe, un pervers polymorphe: [actes du 4e Colloque de linguistique franco-roumaine, Arras, 2003]*. Arras: Arras Presses Univ, 2005. ISBN 978-284-8320-311.

GOOSE, André. *Le bon usage: Grammaire française*. Paris-Gembloux: Duculot, 1993.

GREPL, Miroslav, Petr KARLÍK, Marek NEKULA a Zdenka RUSÍNOVÁ. *Průruční mluvnice češtiny*. Vyd 2., opr. [i.e. 3. vyd.]. Praha: NLN, Nakladatelství Lidové noviny, 2008, 799 s. ISBN 978-80-7106-980-5.

GREVISSE, Maurice a André GOOSSE. *Le bon usage: grammaire française: Grevisse langue française*. 14e éd. Bruxelles: De Boeck, c2008, 1600 s. ISBN 978-2-8011-1404-9.

GUIMIER, Claude. *Les adverbes du français: le cas des adverbes en -ment*. Paris: Ophrys, 1996, 170 s. ISBN 2-7080-0820-x.

HERSLUND, Michael. *Le datif en français*. Louvain; Paris: Editions Peeters, 1988. Bibliothèque de l'information grammaticale.

HERSLUND, Michael a Viktor SMITH,. *Semantik*. HERSLUND, Michael a Bente LIHN JENSEN. *Sprog og sprogbeskrivelse*. 1. udgave, 3. oplag. København: Samfundslitteratur, 2003, s. 83-125. ISBN 9788759310823.

HERSLUND, Michael a Finn SØRENSEN. *De franske verber: En valens-grammatisk fremstilling: I. Verbernes syntaks*. Samfundslitteratur, København, 1985/1990 (2nd). ISBN 60899535.

HOBEEK HAFF, Marianne. Actants circonstanciels et circonstants actanciels - une analyse de la dichotomie actant/circonstant. *Revue Romane*. 1992, roč. 27, č. 2. Dostupné z: <http://tidsskrift.dk/visning.jsp?markup=&print=no&id=94552>

CHERVEL,, André. *Et il fallut apprendre à écrire à tous les petits Français: histoire de la grammaire scolaire*. Paris: Payot, 1977.

Francouzsko-český, česko-francouzský velký slovník. 2. vyd. V Brně: Lingeaa, 2011, 1471 s. ISBN 978-80-87471-31-9.

JAZYKOVÁ PORADNA ÚJČ AV ČR, v. v. i. *Internetová jazyková příručka [online]*. 2008-2014 [cit. 2014-12-14]. Dostupné z: <http://prirucka.ujc.cas.cz/>

KOCEK, Jan, Marie KOPŘIVOVÁ a Karel KUČERA. *Český národní korpus: úvod a příručka uživatele*. Vyd. 1. Praha: Filozofická fakulta UK, 2000, 156 s. ISBN 80-85899-94-9.

KOPŘIVOVÁ, Marie. *Valence českých adjektiv*. Praha: Nakladatelství Lidové noviny, 2006, xii, 125. ISBN 80-7106-862-4.

LANGACKER, Ronald W. *Foundations of cognitive grammar*. Stanford, Calif: Stanford Univ. Press, 1991. ISBN 978-080-4738-521.

MOIGNET, Gérard. *L'adverbe dans la locution verbale: étude de psycho-systématique française*. Québec: Presses de l'Université Laval, 1961. ISBN 2615310.

MOLINIER, Christian a Françoise LEVRIER. *Grammaire des adverbes: description des formes en -ment*. Genève: Droz, 2000, 527 p. Langue, 33. ISBN 26-000-0416-5.

MØRDRUP, Ole. Sur la classification des adverbes en -ment 1. *Revue romane*. 1976, roč. 11, č. 2.

MØRDRUP, Ole. Une analyse non-transformationnelle des adverbes en -ment. *Revue Romane*. 1976, no 11.

NÁDVORNÍKOVÁ, Olga. Korpusová analýza faktorů sémantické interpretace francouzského gerondivu [online]. Praha: Univerzita Karlova v Praze, 2013. 479 s. Vedoucí práce Hana Loucká.

NEF, Frédéric. Problèmes de classification des adverbes d'un point de vue logique. *Langue française*. 1990, vol. 88, issue 1, s. 51-59. DOI: 10.3406/lfr.1990.5752. Dostupné z: <http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/lfr002383681990num8815752>

NILLSON-EHLE, Hans. *Les adverbes en -ment complements d'un verbe en français moderne. Etude de classement syntaxique et sémantique*. København: Lund / Munksgaard, C.W.K. Gleerup, 1941. ISBN 10.2307/3717639.

NØLKE, Henning. Recherches sur les adverbes: bref aperçu historique des travaux de classification. *Langue française*. 1990, vol. 88, issue 1, s. 117-127. DOI: 10.3406/lfr.1990.5757. Dostupné z: http://www.persee.fr/web/revues/home/prescript/article/lfr_0023-8368_1990_num_88_1_5757

PALSGRAVE, John a Susan BADDELEY. *L' éclaircissement de la langue française (1530)*. Paris: Champion, 2003. ISBN 27-453-0851-3.

POTTIER, Bernard. *Systématique des Éléments de Relation: Étude de Morphosyntaxe Structurale Romane*. Paris: Klincksieck, 1962.

REY, Alain, Paul ROBERT a Josette REY-DEBOVE. *Le nouveau petit Robert: dictionnaire alphabétique et analogique de la langue française*. Nouv. éd. millésime. Paris: Dictionnaires Le Robert, xlii, 2837 s. ISBN 2849023868.

RIEGEL, Martin, Jean-Christophe PELLAT a René RIOUL. *Grammaire méthodique du français*. 4e éd. entièrement revue "Quadrige", 2eme tirage. Paris: Presses universitaires de France, 2011. ISBN 978-213-0559-849.

RUWET, Nicolas. *Introduction à la grammaire générative*. 2e éd. corrigée et augmentée. Paris: Plon, 1967. ISBN 2259001971.

SCHWISCHAY, Bernard. INTRODUCTION A LA SYNTAXE STRUCTURALE DE L. TESNIERE. *Universität Osnabrück* [online]. novembre 2002, [cit. 2014-10-29]. Dostupné z: <http://www.home.uni-osnabrueck.de/bschwisc/archives/tesniere.pdf>

SGALL, Petr. *Jazyk, mluvení, psaní*. Vyd. 1. Praha: Karolinum, 2011, 307 s. ISBN 978-802-4619-033.

SKOT-HANSEN, Annemette. *Franske adjektivisk afledte adverbier, der tager præpositionssyntagmer indledt med præpositionen à som argumenter: En valensgrammatisk undersøgelse*. Forfatteren; Danmark, 2009. ISBN 978-87-593-8402-2. Disertační práce. Copenhagen business school handelshøjskolen.

ŠABRŠULA, Jan. *Vědecká mluvnice francouzštiny*. 1. vyd. Praha: Academia, 1986, 386 s.

ŠENKOVÁ, Silva. *Latinsko-český, česko-latinský slovník*. 3., opr. vyd., reprint. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 2005, 262 s. ISBN 80-7182-144-6.

TESNIÉRE, Lucien. *Éléments de syntaxe structurale*. 2.e éd., 5e tirage. Paris: Klincksieck, 1988, XXVI, 674 s. ISBN 2-252-02620-0.

WEINRICH, Harald. *Grammaire textuelle du français*. Paris: Didier, c1989, 671 s. ISBN 2-278-03681-6.

WILMET, Marc. *Grammaire critique du Français*. 4e édit. Paris: De Boeck, 2007, 758 s. ISBN 978-2-8011-1403-2.

TĚŠITELOVÁ, Marie. *Otázky lexikální statistiky*. 1. vyd. Praha: Academia, 1974, 289 s.